

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PŘÍRODOVĚDECKÁ FAKULTA
KATEDRA MATEMATICKÉ ANALÝZY A APLIKACÍ MATEMATIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Analýza vývoje struktury státního rozpočtu
v České republice

Vedoucí bakalářské práce:
RNDr. Ondřej Pavlačka, Ph.D.
Rok odevzdání: 2013

Vypracoval:
Martin Ondra
MATPOJ, III. ročník

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně pod vedením RNDr. Ondřeje Pavlačky, Ph.D. a že jsem v seznamu literatury uvedl všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 26. dubna 2013

Poděkování

Zcela určitě bych chtěl na tomto místě poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce RNDr. Ondřeji Pavlačkovi, Ph. D. za veškerou pomoc a hlavně drahocenný čas, který mi v průběhu celé práce věnoval.

Dále bych chtěl upřímně poděkovat mé rodině, která mě ve všech směrech v mém studiu podporuje.

Obsah

Úvod	4
1 Státní rozpočet České republiky	5
1.1 Historie státního rozpočtu	5
1.2 Definice státního rozpočtu	8
1.3 Základní funkce státního rozpočtu	8
1.4 Příjmová a výdajová stránka státního rozpočtu	9
1.4.1 Příjmy státního rozpočtu	9
1.4.2 Výdaje státního rozpočtu	11
1.5 Základní typy státního rozpočtu z hlediska příjmů a výdajů	12
1.6 Rozpočtové zásady	13
1.7 Rozpočtový proces státního rozpočtu České republiky	14
2 Analýza příjmů a výdajů státního rozpočtu České republiky	15
2.1 Vývoj příjmů a výdajů v České republice	15
2.1.1 Období hospodářského růstu (1993 - 1996)	19
2.1.2 Období první recese (1997 – 1999)	21
2.1.3 Fáze obnovení růstu (1999 - 2003)	23
2.1.4 Vstup ČR do EU i ekonomická prosperita (2004 - 2008)	25
2.1.5 Počátek ekonomické krize (2009 - 2012)	28
3 Státní dluh	34
3.1 Státní dluh České republiky	35
3.2 Členění a ukazatele měřící státní dluh	36
3.3 Analýza vývoje státního dluhu	37
3.4 Srovnání vládních dluhů k HDP ve třetím čtvrtletí roku 2012	41
Závěr	44
Zdroje	46

Úvod

Státní rozpočet, stejně jako například rozpočet rodinný, lze jednoduše chápat jako určitý odhad příjmů a výdajů, sloužících k pokrytí potřeb. V případě rodiny si můžeme příjmy představit v podobě platu či mzdy. V případě státního rozpočtu jsou příjmy tvořeny zejména daněmi, platbami sociálního pojištění, přijatými dotacemi i různými druhy sankcí. Příjmy by obecně měly sloužit k pokrytí výdajů, které mohou mít v případě rodinného rozpočtu podobu potravin, oblečení nebo aktivit spojených s volným časem. Výdaje státu se v současné době v jednotlivých státech liší poněkud výrazněji než příjmy, ale i přesto můžeme za ty nejrozšířenější považovat výdaje v podobě transferových plateb, které zahrnují sociální dávky, platby důchodů i sociální podporu. Neméně důležité jsou výdaje vládní, podporující chod státních institucí. To, co každá rodina obvykle očekává od svých vynaložených výdajů, je určitě kvalita obdržených služeb nebo statků, adekvátní k ceně. Toto by mělo dozajista platit i u výdajů státu.

Momentálně žijeme v době, kdy naprostá většina vyspělých zemí, včetně České republiky, funguje se schodkovým státním rozpočtem, tedy státními výdaji převyšují státní příjmy. Přes všechny aktivní kroky, posilující danou ekonomiku a zároveň snižující státní deficit, je ve 21. století pro naprostou většinu těchto zemí snaha dosáhnout něčeho, čemu v dnešním světě říkáme vyrovnaný rozpočet, během na velmi dlouho trať. Je opravdu zajímavé sledovat současný trend, kdy veřejný dluh České republiky se pohybuje okolo hodnoty 1,765 bilionu Kč, což v poměru k HDP dělá zhruba 46 % a i s touto hodnotou patříme stále v evropském měřítku mezi země s dluhem nižším. Jako příklad uvedu státy, jako jsou Řecko, Itálie, Portugalsko, Irsko i Belgie, hospodařící se státními dluhy převyšující 100 % HDP.

Hlavním cílem a zároveň ústředním tématem této práce by měla být analýza struktury státního rozpočtu České republiky od jejího vzniku po současnost, rozdělena dle ekonomického vývoje tuzemské ekonomiky. V návaznosti na tuto problematiku by také mělo dojít k podrobnějšímu zaměření se na státní dluh České republiky, stejně jako v případě struktury státního rozpočtu i k provedení analýzy státního dluhu a v závěru bych měl také věnovat pozornost srovnání dluhu naší země se zeměmi Evropské unie.

1 Státní rozpočet České republiky

První kapitola této práce je zaměřena především na definování státního rozpočtu a uvedení nejdůležitějších funkcí vykonávaných státním rozpočtem. Dále budou v této kapitole popsány základní složky, ze kterých se státní rozpočet skládá, základní typy rozpočtů a rozpočtová pravidla, kterými by se měl rozpočet každého státu řídit. Úvod krátce věnuji obecné historii státních rozpočtů a poté se zaměřím i na samotnou historii rozpočtu České republiky.

1.1 Historie státního rozpočtu

V této kapitole se zaměřím na státní rozpočet z historického hlediska. První část bude věnována obecnému vývoji státních rozpočtů v zemích s tržní ekonomikou. Druhá část se bude týkat vývoje státního rozpočtu v České republice od jejího vzniku po současnost. Při psaní této kapitoly jsem vycházel z podkladů [1], [9], [10], [11], [12].

Státní rozpočet v minulých dobách závisel především na úkolech a na roli státu, kterou měl v dané době vykonávat. Hlavním důvodem sestavování státního rozpočtu bylo zprvu oddělit majetek panovníka od hospodaření státu.

Jedna z původních rolí státu byla zabezpečit ochranu občanů, spolu s jejich majetkem před násilím, krádežemi i možným napadením. Od zhruba 17. století a převážně v 18. století začala být požadována větší aktivita prostřednictvím státních zásahů představiteli merkantilistické školy, která měla vést k větší podpoře průmyslu a obchodu. Tyto zásahy ovšem zvedli celou vlnu kritiky, především z řad vyznavačů klasické ekonomie, upřednostňující „neviditelnou ruku trhu“. To znamenalo bez zásahu státu, kdy trh pomocí konkurence, vedoucí k trvalé snaze výrobců se zdokonalovat, měl fungovat samostatně. Mezi nejznámější zástupce z řad klasických ekonomů lze zařadit A. Smithe a D. Ricarda. Na daně, jakožto hlavní složku státních příjmů, se v této době nahlíželo stále jako na něco nepřírozeného.

Od 19. století dochází k vypracování teorie týkající se veřejných financí a vytyčení hlavních úloh státu. Největší zásluhu na tom měli zástupci německé historické školy, v čele s A. Wagnerem. Tento významný německý ekonom formuloval zákon o rostoucích státních aktivitách (tzv. Wagnerův zákon). V této době se již daně začínají využívat jako

nástroj regulace a také sociální zabezpečení se stává propracovanější a dostává na významu.

Přibližně do konce 19. století je také samozřejmost ve všech vyspělých zemích dodržovat „zlatá pravidla“ vyrovnanosti státního rozpočtu. S deficitním rozpočtem bylo možno hospodařit pouze v období válek.

Na přelomu 19. a 20. století se projevuje ve světové ekonomice vliv především neoklasického myšlení využívající teorii mezního užitku. Na začátku 20. století se dostává do popředí zájmu také teorie blahobytu, jejímž představitelem byl A. C. Pigou. Šlo o pozorování ekonomické aktivity uvnitř společnosti, což mělo vést k spravedlivějšímu rozdělování důchodů i celkově finančních prostředků a to tak, aby státem byl zajištěn blahobyt pro všechny.

Ve 30. letech 20. století zasahuje USA a následně i zbytek světa, krom bývalého SSSR, tzv. velká hospodářská krize, odstartovaná propadem akcií na Newyorské burze. Den, ve kterém došlo ke krachu Newyorské burzy a následně dalších amerických burz, je dnes označován jako černý pátek. Potřeba vytvořit protikrizová opatření a zabránit tak budoucí opakování se situací byla nevyhnutelná.

S řešením přichází již ve 30. letech J. M. Keynes. Jedná se o teorii cyklicky vyrovnaného rozpočtu, jakožto nástroje sloužícího k zabránění výkyvů v rámci ekonomického cyklu. Zároveň dochází k rozvoji teorie přesvědčující o vhodné míře zásahu státu do hospodářství. Zdokonaluje se i stabilizační funkce státu a veřejných financí. Důležitým prvkem stabilizující ekonomiku se začínají stávat progresivní důchodové daně, poukazující na důležitost fiskální politiky státu. Na významu začínají nabírat územní rozpočty s cílem ulehčit práci rozpočtu státnímu.

Ve 20. století, i přes veškeré inovace v oblasti ekonomiky, dochází k problémům týkající se nedostatečně využitých výrobních kapacit, rostoucí nezaměstnanosti a zhruba od 50. let 20. století rostoucího znečišťování životního prostředí. Využívání fiskální politiky je v té době pod palbou kritiky, převážně ze stran monetaristů.

I přes veškerou kritiku se v 90. letech 20. století, i dnes ve 21. století, stále zdůrazňuje potřeba nástrojů zahrnutých ve fiskální a monetární politice. Dochází ale také rovněž k vleklým sporům, zda fiskální a monetární politiky plní svůj účel.

Pokud bychom se měli zaměřit na vývoj státního rozpočtu, ovlivněného především ekonomikou na českém území, je třeba zdůraznit, že na počátku 20. století patřilo Československo mezi hospodářsky nejrozvinutější země a po svém vzniku v roce 1918 se

během prvních 20 let řadilo mezi 10 nejvyspělejších zemí na světě. V té době jsme patřili mezi světové velmoci, co se týkalo obuvnického, sklářského i textilního průmyslu. Rychle se v té době rozvíjel i elektrotechnický a strojírenský průmysl.

Následující období, spojené s koncem druhé světové války, přináší v mnoha oblastech spoustu změn, které zasahují i do hospodářství tehdejšího Československa. Samotný rok 1945 budí pozornost, jelikož v tomto roce na území tehdejší ČSR nebyl státní rozpočet žádný. Konec druhé světové války je ovšem také spojen s nástupem socialismu, přechodem na centrálně řízenou ekonomiku, zestátněním průmyslových podniků i vznikem jednotných zemědělských družstev. V roce 1959 byla přijata nová pravidla státního rozpočtu jdoucí velmi výrazně v duchu centralistického sociálního plánování a například v roce 1970 byl přijat zákon uvádějící, že státní rozpočet ČSSR mohl být schválen až po schválení rozpočtu federace.

S pádem komunismu a ukončení centrálně řízené ekonomiky v roce 1989 dochází k návratu k tržní ekonomice, jakožto ekonomice řízené trhem, bez výraznějších zásahů státu. Československo, stejně jako ostatní země východního bloku, se musí vyrovnávat se změnami na světových trzích. Dalším mezníkem, který dozajista měl vliv na hospodaření, bylo odtržení České republiky od Slovenska v roce 1993.

Vznik České republiky byl doprovázen kuponovou privatizací, kdy docházelo k převodu státního majetku do soukromého vlastnictví. Kuponovou privatizaci v ČR bohužel doprovázela i řada chybných kroků a celkově nebyla tak efektivní, jak se předpokládalo. Výnosy z kuponové privatizace se ovšem výrazně projeví ve státních rozpočtech, které následovaly po vzniku samostatné České republiky, neboť pomocí těchto výnosů Česká republika hospodařila v letech 1993 až 1995 s přebytkovým státním rozpočtem a i v následujících letech dopomáhaly tyto výnosy pozitivně ovlivňovat bilanci státního rozpočtu.

V roce 2004 se stala Česká republika členem Evropské unie, čímž došlo ke zlepšení postavení na mezinárodním poli, odstranění obchodních překážek i možnosti čerpaní peněz z evropských fondů. Finanční podpora ze strany Evropské unie dnes již tvoří obvyklou součást příjmů státního rozpočtu.

V současné době, i přes vysokou míru korupce, vysoký rozpočtový deficit a poměrně výrazný státní dluh, je česká ekonomika stále považována za stabilní ekonomiku na evropském, ale i světovém trhu. Rovněž česká koruna je považována za poměrně stabilní měnu.

1.2 Definice státního rozpočtu

Na státní rozpočet lze obecně nahlížet jako na bilanci státního hospodaření, kde na jedné straně stojí příjmy a na straně druhé výdaje státního rozpočtu. V mnoha zemích, včetně České republiky, má státní rozpočet v daném roce podobu zákona, díky čemuž na něj lze nahlížet také jako na jistou formu právní normy. Nejčastěji však bývá státní rozpočet definován jako centralizovaný peněžní fond, o kterém rozhodují orgány daného státu. V této části podkapitoly jsem čerpal z těchto podkladů [2], [3], [4], [24] a [55].

Dle zákona o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla) č. 218/2000 Sb. je státní rozpočet České republiky definován takto: „Státní rozpočet představuje finanční vztahy, které zabezpečují financování některých funkcí státu v rozpočtovém roce. Rozpočet obsahuje očekávané příjmy a odhadované výdaje a je zároveň i souhrnem finančních dokumentů, tj. zákona o státním rozpočtu, rozpisu ukazatelů státního rozpočtu a rozpočtů organizovaných složek státu.“

Státní rozpočet bychom mohli označit i jako dominantní složku veřejných financí. Za veřejné finance lze také označit finance regionální a místní, což jsou rozpočty územních samosprávných celků, dále rozpočty organizací veřejného sektoru (v České republice příspěvkové organizace) a fondy mimorozpočtové, což lze chápat jako fondy sociálního a nemocenského zabezpečení. Rozpočet daného státu je také možno považovat za nejpotřebnější finanční nástroj využívaný vládou dané země k jejímu hospodaření.

1.3 Základní funkce státního rozpočtu

Hlavní ekonomické funkce, jenž má na starosti státní rozpočet, jsou funkce alokační, stabilizační a redistribuční. Zde jsem čerpal z podkladů [2], [3] a [6].

a) Funkce alokační

Jedná se o funkci sloužící k poskytování veřejných statků obyvatelům dané země a to bezplatně nebo popřípadě za cenu nižší. Veřejnými statky máme na mysli všechny zboží nebo služby, důležité k správnému fungování ekonomiky i společnosti, vedoucí mimo tržní mechanismus. Pod veřejnými statky si můžeme představit třeba ochranu životního prostředí nebo také obranu státu. Tato funkce není zakládána na principu ziskovosti a o to víc klade důraz na efektivnost vynaložených prostředků.

b) **Funkce stabilizační**

Prioritním úkolem této funkce je pracovat s ekonomickým cyklem tak, abychom zmírnili nezdravý růst inflace, zvyšování nezaměstnanosti a zároveň stimulovali celkový ekonomický růst. Nástroje k zvládnutí této situace jsou například transferové výdaje, změny při danění důchodů i povinných příspěvcích na sociální zabezpečení. Funkce stabilizační je nejvíce potřebná v období ekonomického cyklu, označovaného jako kontrakce.

c) **Funkce redistribuční**

Tuto funkci je možné nazvat též funkcí přerozdělovací. Pomocí této funkce by mělo docházet ke zmírnění rozdílů v různých společenských vrstvách. Funkce redistribuční je především závislá na orientaci a prioritě vlády, která je v daném období u moci. Vláda pravicově orientovaná, klade důraz především na individualistickou ekonomickou filozofii, která nabádá k osobní zodpovědnosti. Oproti tomu vláda levicově orientovaná mívá sklony ke kolektivistické orientaci, která preferuje společenskou solidaritu.

1.4 Příjmová a výdajová stránka státního rozpočtu

V této části věnuji prostor dvěma základním složkám státního rozpočtu, příjmům a výdajům. Pro vypracování této části jsem čerpal z těchto zdrojů [1], [2], [4], [5], [6], [13], [14], [15], [17], [26], [27] a [59].

1.4.1 Příjmy státního rozpočtu

Lze konstatovat, že příjmy ve státním rozpočtu slouží především k zajištění potřeb a funkcí, které stát vykonává. U příjmů do státní pokladny, stejně jako u výdajů, je kladen důraz na to, aby na konci roku vykazovaly hodnotu odpovídající co možná nej přesněji hodnotě očekávané. Za ideální stav lze považovat takovou výši, kterou jsme schopni pokrýt veškeré výdaje daného státu.

Nejvýznamnějším příjmem do státního rozpočtu České republiky jsou bezesporu daně. Daně v naší zemi tvoří zhruba 90 % podíl všech příjmů do státní pokladny. Daní označujeme povinnou, zákonem stanovenou platbu do státního rozpočtu v peněžních

jednotkách. V ČR je systém daní rozdělen na daně přímé a nepřímé, v závislosti na tom, jak na daný ekonomický subjekt působí.

Přímé daně lze chápat jako pravidelnou či jednorázovou platbu, kterou odvádí plátcé sám z vlastního účtu. Plátcem je v této situaci myšlena firma nebo domácnost, kde výše odváděných daní se odvíjí od aktuální důchodové nebo majetkové situace.

Přímé daně lze členit do tří základních skupin. První a současně nejrozšířenější skupinou, jsou daně z příjmů fyzických a právnických osob, které se vztahují na osoby, rozdělené dle právní úpravy, na fyzické a právnické. Další skupinou je daň silniční, která je odváděna podnikateli nebo firmami, kteří jsou vlastníky nebo provozovateli vozidel registrovaných v ČR, využívající tyto vozidla k podnikatelské, popřípadě k samostatné výdělečné činnosti. Daň z převodu nemovitosti, dědické a darovací společně tvoří další skupinu přímých daní, kterou nazýváme jednotně převodová daň. Jedná se o daň, která se zabývá především převodem, přechodem, popřípadě bezúplatným nabitím majetku. Konkrétně daně z nemovitostí se vztahující na pozemky, stavby, byty i nebytové prostory na území ČR.

Daně nepřímé se od přímých liší především tím, že dopadají na každý ekonomický subjekt bez rozdílu finanční nebo majetkové situace. Tyto daně jsou již obsaženy v ceně každého druhu zboží nebo služeb.

Nejběžnější nepřímou daní na území ČR je bezesporu daň z přidané hodnoty, někdy také nazývána jako daň univerzální. Jedná se o částku odváděnou dodavateli z uskutečněného obchodu, za předpokladu, že tento obchod je předmětem daně. Neméně důležitou složkou v této oblasti, daní spotřební, označujeme daně z minerálních olejů, lihu, piva, tabákových výrobků, vína a meziproductů. V tomto případě jde především o usměrnění a regulaci cen těchto komodit. Poslední a současně nejmladší složkou nepřímých daní je daň ekologická, jinak také energetická. V souvislosti s touto daní je předmětem daně plyn, pevná paliva a elektřina. Ekologická daň se odvádí také při registraci ojetého popř. užitkového motorového vozidla, za účelem snížit počet starších aut na našich silnicích a zároveň šetřit životní prostředí.

Do kategorie zahrnující přímé i nepřímé daně lze rovněž zařadit také cla, správní poplatky, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a veřejné zdravotní pojištění.

Vedle příjmů daňových existují i příjmy nedaňové. Tato složka obsahuje například přijaté sankční platby, příjmy z prodeje kapitálového majetku, přijaté platby půjčených prostředků, apod.

Mimo daňovou a nedaňovou složku, můžeme za příjmy do státní pokladny uvažovat dále také kapitálové příjmy, které jsou tvořeny převážně příjmy z prodeje dlouhodobého majetku, a dále po vstupu České republiky do Evropské unie také různé druhy evropských fondů, jako je například Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond, apod. Tyto fondy řadíme do kategorie přijatých dotací a primárně by měly sloužit k finanční výpomoci v mnoha oblastech a celkovému hospodářskému růstu členských zemí.

1.4.2 Výdaje státního rozpočtu

Tato složka státního rozpočtu je primárně určena k financování veřejných potřeb, finanční podpoře netržních činností státu i územní samosprávy. Výdaje státního rozpočtu obvykle plánujeme, jako v případě příjmů, na rok dopředu. V případě investic, či dlouhodobých projektů financovaných státní pokladnou, je důležité správně odhadnout a naplánovat budoucí výdaje na dobu delší než jeden rok. Od druhé poloviny dvacátého století dochází ve většině zemí s rozvinutým průmyslem, včetně České republiky, k trvalému nárůstu výdajů. Jedním z hlavních důvodů stále se zvyšujících výdajů se uvádí větší důraz na poskytování služeb ze stran státu, než tomu bylo v obdobích minulých.

Rozpočtové výdaje v České republice lze členit do mnoha různých kategorií. Nejčastěji bývají rozděleny dle makroekonomického pohledu na výdaje vládní a peněžní transfery. Výdaje vládní by měly sloužit pro zabezpečení veřejných statků, především nákupem určitého druhu zboží a služeb. Jsou spojeny například s bezpečností a obranou v zemi, s financováním školství, zdravotnictví, kultury, apod. U peněžních transferů se jedná hlavně o poskytování plateb obyvatelstvu a to formou sociálních dávek, různých druhů důchodů, podpor při nezaměstnanosti, apod.

Z pohledu časového rozlišujeme výdaje na běžné a kapitálové. Běžnými výdaji označujeme výdaje vynaložené na každý rok opakující se potřeby, v mnoha případech podložené i zákonem. Druh výdajů, které je stát povinen zajistit ze zákona, nazýváme výdaji mandatorními. V České republice tvoří něco kolem 80 % veškerých výdajů. Jedná se např. o výplaty penzí, příspěvky k penzijnímu pojištění, apod. Kapitálové výdaje jsou

vyhrazeny zejména na investice a dlouhodobé projekty přesahující svou délkou jedno rozpočtové období. Za kapitálový výdaj označujeme i splácení půjček při emitování střednědobých a dlouhodobých cenných papírů.

V prvních dvou letech od založení České republiky se mezi státní výdaje uváděly také clearing ze státního rozpočtu a kurzové rozdíly. U prvního uvedeného pojmu se jedná se o mezibankovní platební styk spolu se zúčtováním plateb mezi bankami. V rámci ČR může clearing státního rozpočtu provádět pouze Česká národní banka. Ke kurzovým rozdílům dochází především u majetku a závazků, vůči zahraničním subjektům z důvodu, že zákon o účetnictví udává povinnost vést účetnictví v naší zemi v české měně. Při změně kurzu domácí měny k měně zahraniční se hodnota aktiv či pasiv může měnit.

Státu dále vznikají výdaje z poskytnutých státních subvencí. Jedná se o určitý druh podpory českým firmám, sloužící k oživení či povzbuzení daného odvětví. Pomocí státních subvencí dochází také k podpoře exportu.

Velmi diskutabilní jsou v dnešní době výdaje na krytí ztrát ve státních podnicích a dále i výdaje sloužící k splácení úroků ze státního dluhu.

1.5 Základní typy státního rozpočtu z hlediska příjmů a výdajů

Tato část se stručně zabývá vypovídací hodnotou příjmů a výdajů státního rozpočtu z pohledu účetní bilance, tedy situací, kdy obě strany budeme chtít vzájemně porovnat. Podklady pro tuto kapitolu byly následující: [2], [18] a [19].

Obecně rozdíl mezi příjmy a výdaji rozpočtu označujeme pojmem saldo. Případ, kdy výdaje státní pokladny dosahují stejné výše jako její příjmy, nazýváme rozpočtem vyrovnaným. Může nastat také situace, při které státní příjmy převyšují státní výdaje. Tuto skutečnost nazýváme rozpočtem přebytkovým. V současné době ovšem pro naprostou většinu zemí po celém světě je typické hospodaření s rozpočtem deficitním, neboli schodkovým, vyznačujícím se výdaji převyšující příjmy.

Je nutné uvést, že deficit veřejného rozpočtu České republiky i ostatních členů mimo eurozónu, kteří jsou součástí EU, je nutné regulovat ještě pro případ, že by daná země měla zájem o zavedení eura. V tomto případě by musela splňovat tzv. Maastrichtská kritéria. Tyto kritéria požadují, aby podíl veřejného dluhu na HDP nepřesahoval 60 %, jenž

Česká republika dlouhodobě splňuje. Krom toho mezi tyto kritéria patří také cenová stabilita a stabilita devizového kurzu, konvergence dlouhodobých úrokových sazeb i shodné statuty centrálních bank.

Žijeme v době, kdy opravdová výše rozpočtových příjmů a výdajů není řízena nebo ovlivněna pouze danou mírou zdanění nebo určitým počtem vládních nákupů a transferů, ale také nespočetnou mírou faktorů jak ekonomických, tak dále například i politických. S těmito vlivy lze dopředu jen velmi těžko počítat, což se stává hlavní příčinou toho, proč je v dnešní době tak těžké se s vyrovnaným státním rozpočtem setkat.

1.6 Rozpočtové zásady

Pod tímto pojmem si můžeme představit určitý soubor či souhrn sesbíraných vědomostí a poznatků za celou dobu historického vývoje státního rozpočtu, kterých bychom se měli držet při sestavování státního rozpočtu. Níže uvedené zásady platí i pro ostatní veřejné rozpočty České republiky. Jako podklady mi v této a následující kapitole sloužily předlohy [1], [3] a [25].

Pravděpodobně nejvýznamnější zásadou, označovanou pod pojmem zlaté pravidlo rozpočtové politiky, je zásada vyrovnanosti. Zásada vyžadující po vládě vyrovnaný státní rozpočet byla ještě do začátku 20. století požadována bezvýhradně ve všech zemích. Dnes, s ohledem na situaci, tuto zásadu vytěsnila zásada schodkovosti rozpočtu.

Jednou ze základních zásad zabezpečující, že se státní rozpočet sestavuje každým rokem, je zásada každoročního sestavování a schvalování. V České republice, stejně jako ve většině zemí, se rozpočtové období shoduje s kalendářním rokem. Výjimku tvoří například USA, kde rozpočtové období začíná v měsíci říjnu. K samotnému schválení by samozřejmě mělo dojít před zahájením rozpočtového roku.

Třetí uvedenou zásadou je zásada úplnosti a jednoty, zaručující uvedení všech finančních přesunů, uskutečněných vládou, tzn. uvedení veškerých příjmů a výdajů v přesných částkách a to tak, aby byly možné srovnávat, analyzovat a vyhodnocovat výsledky hospodaření v jednotlivých obdobích.

Další, neméně důležitou zásadou, je zásada reálnosti a pravdivosti. Pro dodržení této zásady je nejdůležitější co nejpřesnější odhad, co nejpřesnější prognóza budoucích příjmů a výdajů, čímž se lze vyhnout možným rozpočtovým přesunům, v případech, kdy daný sektor potřebuje finančních prostředků více, či méně.

Zásada umožňující informovat občany České republiky i ostatních zemí o návrhu a plnění státního rozpočtu, se nazývá zásada publicity. Mělo by jít o druh kontroly ze strany občanů. Určitou formu publicity by mělo zajistit uveřejnění státního rozpočtu jako právní formy ve Sbírce zákonů.

Poslední uvedenou zásadou zaručující, co nejúspornější použití rozpočtových prostředků je zásada efektivnosti a hospodárnosti. Pro každou organizaci financovanou z rozpočtových prostředků by mělo být stěžejní dosahovat maximálních příjmů a zároveň efektivně nakládat s prostředky, poskytnutými státem.

1.7 Rozpočtový proces státního rozpočtu České republiky

Rozpočtovým procesem nazýváme určitý souhrn usnesení zabývajících se státními příjmy a výdaji, které ve finální podobě tvoří daný rozpočet. Samotný proces je upravován dvěma zákony, a to zákonem č. 218/2000 Sb., zabývajícím se rozpočtovými pravidly a zákonem č. 90/1995 Sb., pojednávajícím o jednacím řádu Poslanecké sněmovny. Podklady byly následující: [1], [3].

Délka rozpočtového procesu, dlouhá minimálně 1,5 roku, zahrnuje různé fáze procesu, jako například přípravu, projednání, schvalování a plnění, blíže upřesněné v prvním zmíněném zákoně. Návrhem státního rozpočtu se v České republice zabývá ministerstvo financí, jejímž úkolem je sestavit tento návrh tři čtvrtě roku před zahájením nadcházejícího rozpočtového období. Toto ministerstvo musí při návrhu brát v potaz finanční potřebu a požadavky ostatních ministerstev a orgánů státní správy.

Ministerstvo financí od roku 2005 sestavuje tříletou rozpočtovou prognózu, označovanou také jako střednědobá rozpočtová prognóza. Ta by se měla každým rokem zpřesňovat na základě skutečných výsledků hospodaření z uplynulého rozpočtového období.

Schvalování státního rozpočtu může být z časového hlediska i dlouhodobé, zejména v případech, kdy se nepodaří odsouhlasit návrh rozpočtu do začátku nadcházejícího rozpočtového období. V takovém případě země hospodář podle rozpočtového provizoria. V České republice se za rozpočtové provizorium považuje schválený návrh státního rozpočtu v předchozím roce.

Kontrolu nad hospodařením s rozpočtovými prostředky provádí ministerstvo financí, Poslanecká sněmovna a Nejvyšší kontrolní úřad.

2 Analýza příjmů a výdajů státního rozpočtu České republiky

Tato kapitola bude zaměřena na vývoj příjmů a výdajů, tvořící bilanci státního rozpočtu České republiky. Úvod této kapitoly věnuji celkovému vývoji bilance státního rozpočtu ČR, poté se pokusím podrobněji analyzovat výdaje dle druhového členění spolu s příjmy rozdělených na daňové, nedaňové (od roku 1997 také ještě na kapitálové a přijaté dotace) a to v rámci celkového vývoje ekonomiky ČR. Pro tuto kapitolu jsem využil tyto základní podklady: [7], [8], [9], [38], [39] a [40]. Následující použité podklady jsem pro lepší přehlednost vyznačil přímo v textu.

2.1 Vývoj příjmů a výdajů v České republice

V této části, jak jsem již uvedl, nastíním nejprve vývoj příjmů a výdajů prostřednictvím celkové bilance státního rozpočtu.

Rok	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Příjmy	358	390,51	439,97	482,82	508,95	537,41	567,28	586,21	626,22	705,04
Výdaje	356,92	380,06	432,74	484,38	524,67	566,74	596,91	632,27	693,92	750,76
Bilance	1,08	10,45	7,23	-1,56	-15,72	-29,33	-29,63	-46,06	-67,70	-45,72

Tabulka 2.1a Státní rozpočet České republiky v letech 1993-2002 (v mld. Kč)

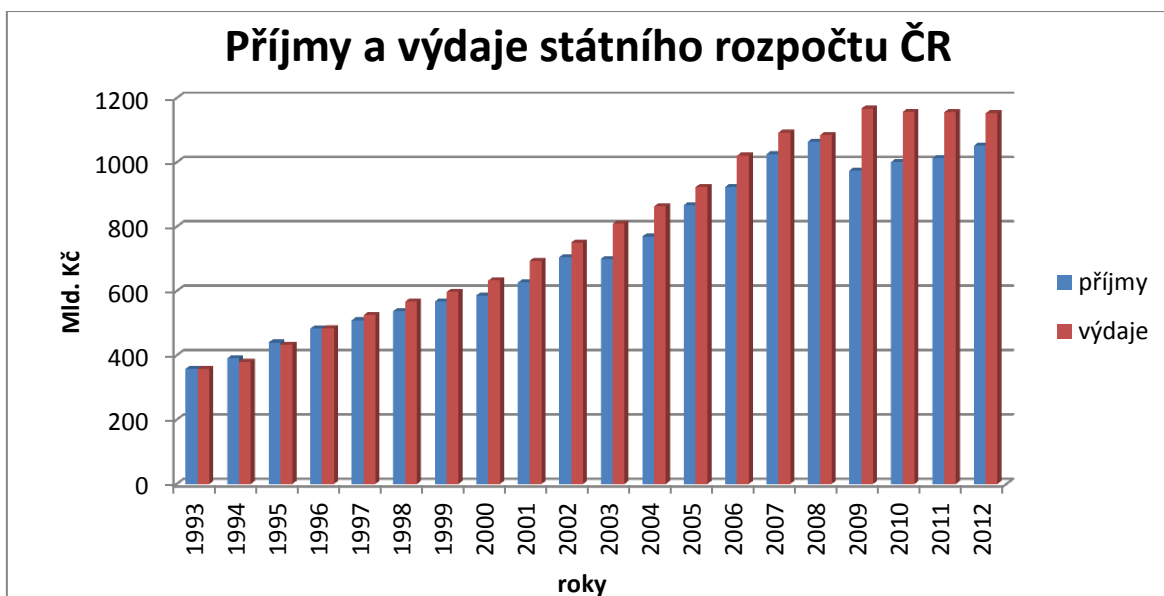
Zdroj: Státní rozpočet České republiky [online], dostupné z: <http://cs.wikipedia.org> [citováno dne 27. 3. 2013]. Vlastní zpracování.

Rok	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Příjmy	699,665	769,21	866,5	923,32	1025,9	1064,6	974,615	1000,38	1012,76	1051,39
Výdaje	808,718	862,89	922,9	1020,6	1092,3	1083,9	1167,01	1156,79	1155,53	1152,39
Bilance	-109,053	-93,685	-56,4	-97,30	-66,39	-19,37	-192,2	-156,42	-142,7	-101

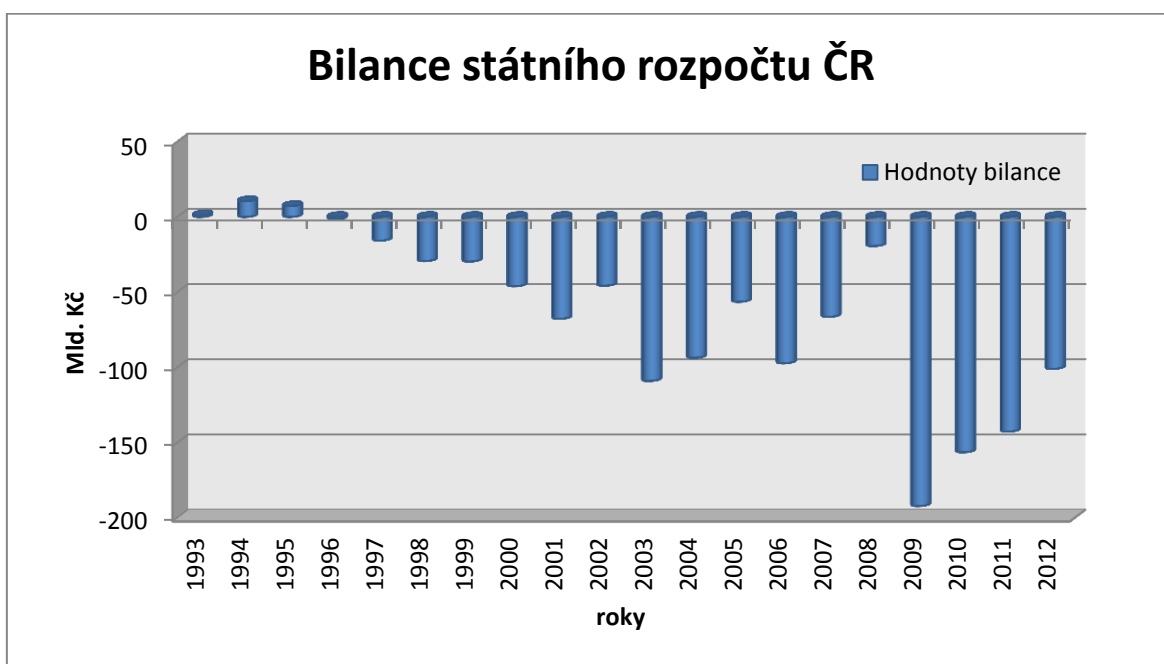
Tabulka 2.1b Státní rozpočet České republiky v letech 2003-2011 (v mld. Kč)

Zdroj: Státní rozpočet České republiky [online], dostupné z: <http://cs.wikipedia.org> [citováno dne 27. 3. 2013]. Vlastní zpracování.

Graf 2.1a Příjmy a výdaje státního rozpočtu ČR v letech 1993 – 2012 (v mld. Kč)

Graf 2.1b Balance státního rozpočtu ČR v letech 1993 – 2012 (v mld. Kč)

První tři roky po rozpadu federace byly pro Českou republiku z pohledu balance státního rozpočtu výjimečné tím, že se podařilo udržet státní rozpočet v přebytku. Tato skutečnost byla způsobena především výnosy z privatizace. Nicméně v těchto letech byl Český stát opravdu považován za příklad postkomunistické země, vyrovnávající se

s přechodem ekonomiky centrálně řízené na ekonomiku tržní, i dalšími ekonomickými změnami, nejlépe. Z příloženého grafu 2.1b. je navíc patrné, že v tomto období, konkrétně v roce 1994, vykazuje saldo státního rozpočtu nejlepší výsledek hospodaření státu v celé historii. Jednalo se o hodnotu 10,45 mld. Kč.

Rok 1996 byl prvním, ve kterém se bilance státního rozpočtu dostala do záporných čísel. Šlo o částku -1,56 mld. Kč, což by se ale vzhledem k následujícímu vývoji dalo ještě označit za rozpočet vyrovnaný. I přesto můžeme konstatovat, že počínaje rokem 1996 se saldo státního rozpočtu dostává do záporných čísel, přetrvávajících do dnešních dnů.

V roce 1997, vzhledem k celosvětovému poklesu ekonomického růstu, ke kterému se u nás přidávají i červencové katastrofální povodně, dochází k navýšení schodku více než desetinásobně, na částku -15,72 mld. Kč. Následující rok, při stále trvající ekonomické stagnaci, pokračuje prohlubující se bilance, která vykazuje na konci roku hodnotu -29,33 mld. Kč, čili téměř dvojnásobnou oproti roku 1997. V tomto roce ovšem ministerstvo financí předpokládalo nulovou bilanci, čili vyrovnaný státní rozpočet, což byl také jeden z nejméně přesných odhadů v historii. V následujících letech, až na výjimky v roce 2008 a 2009, se daří ministerstvu financí skutečnou bilanci vzhledem k plánované zhruba zachytit [36].

V roce 1999 dochází na poli ekonomickém k obnovení růstu a saldo státního rozpočtu se daří udržet na hodnotě -29 mld. Kč. V průběhu let 2000 - 2002 je příjem do státní pokladny stále nižší než výdej. V roce 2002 ale dochází k historicky nejvýraznějšímu meziročnímu nárůstu příjmů, snižující schodek o více než 20 mld. Kč, z hodnoty -67,70 mld. Kč na hodnotu -45,72 mld. Kč. Rok 2003 se stává prvním v historii, kdy schodek překonává hranici 100 mld. Kč. Dochází také poprvé k meziročnímu poklesu příjmů. Děje se tak díky nízkým přijatým dotacím, nízkým příjmům ze splátek půjček a i vyšším neinvestičním transferům veřejných rozpočtů územní úrovně.

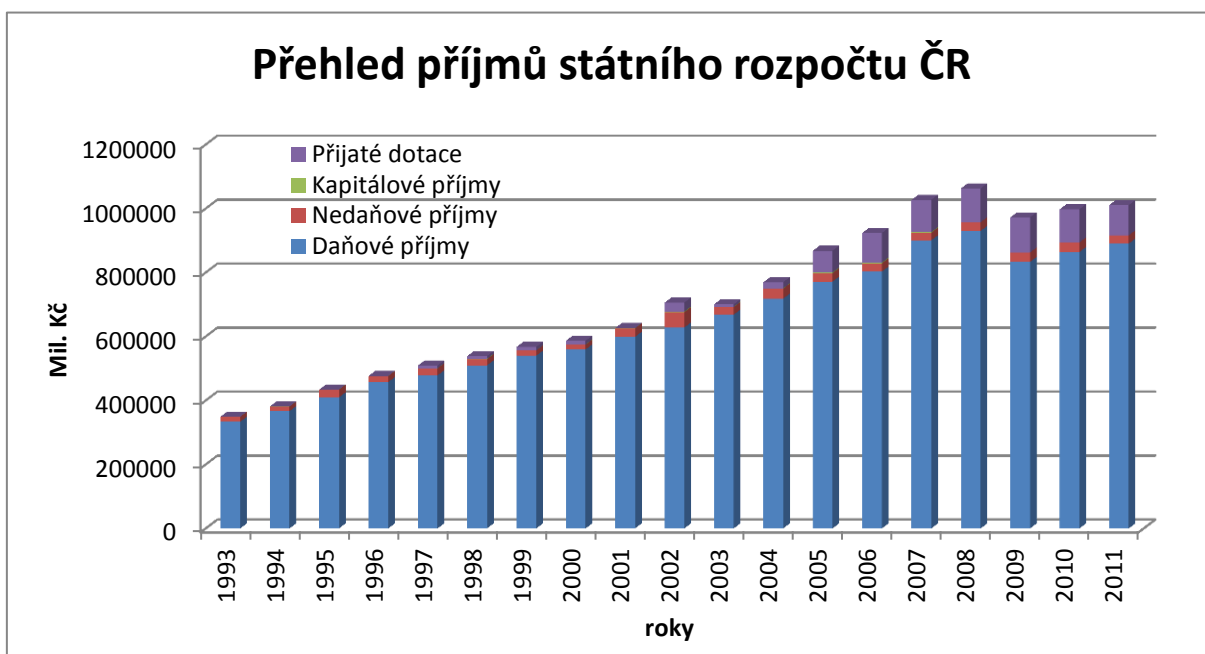
V roce 2004 se stále saldo státního rozpočtu pohybuje kolem hranice -100 mld. Kč, ovšem k 1. 5. 2004 se stává Česká republika členem Evropské unie, což alespoň z pohledu bilance státního rozpočtu Česku prospívá. Schodek se na konci roku 2005 podařilo snížit téměř o 40 mld. Kč a to především díky přijatým dotacím, zahrnující i dotace z EU. Přijaté dotace v následujícím roce opět stouply, bohužel vliv na bilanci už to nemělo tak významnou, neboť schodek se opět vyšplhal k hranici 100 mld. Kč a to především převodem prostředků do rezervních fondů organizačních složek státu ve výši cca 45 mld. Kč.

V letech 2006, 2007 se státu daří regulovat rozdíl příjmů a výdajů státního rozpočtu. V roce 2008 se počítalo se saldem ve výši -70,8 mld. Kč, ovšem skutečná hodnota, díky výdajům, které se oproti předešlému roku téměř nezměnily, se dostala na hodnotu -19,37 mld. Kč. Šlo zároveň o nejlepší výsledek od roku 1997.

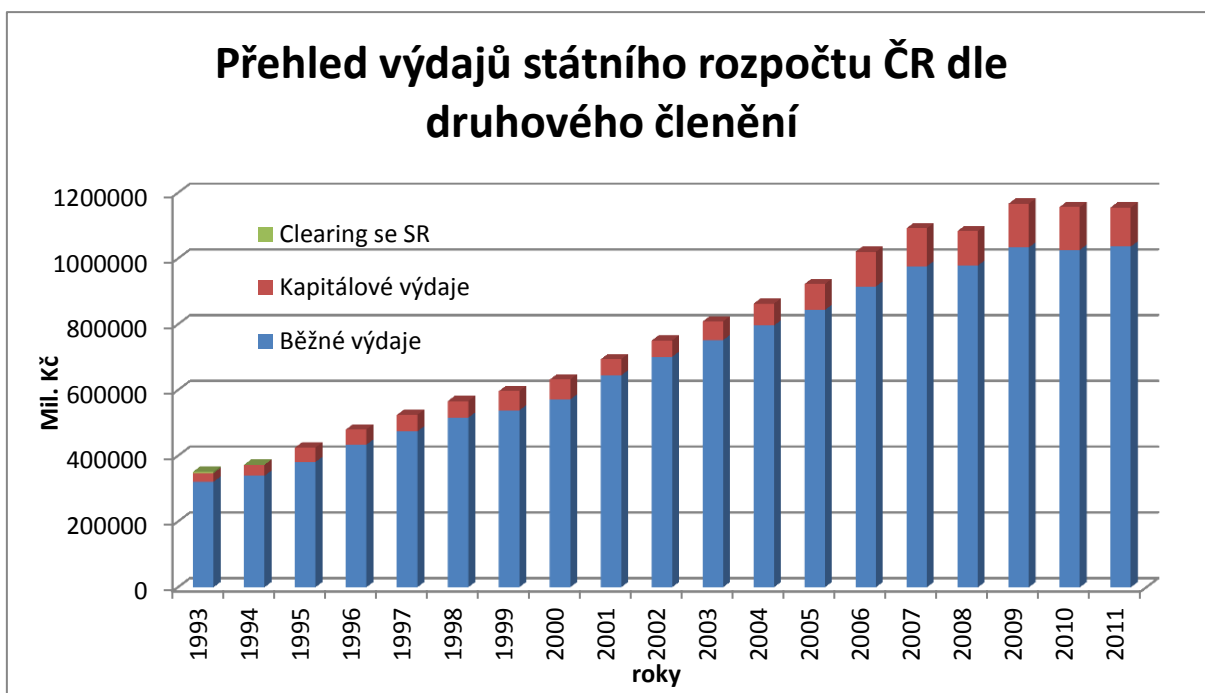
Počínaje rokem 2009 se u nás naplno projevila celosvětová finanční krize. Došlo k prudkému poklesu příjmů do státní pokladny a prohloubení schodku státního rozpočtu o více než 170 mld. Kč. Z dostupných informací v tomto roce navíc neodpovídal výběr daní růstu ekonomiky. Zaostávala především daň spotřební, ale i např. DPH. Hodnota bilance se tedy v tomto roce ustálila na částce -192,39 mld. Kč, což byla doposud nejhorší bilance v historii České republiky. Dopady této krize, která stále přetrvává, se vláda snaží do jisté míry tlumit a dá se říct, že z pohledu salda státního rozpočtu, se jí to do jisté míry daří. Bilance se v roce 2010 snížila z hodnoty -192,39 mld. Kč na hodnotu -156,32 mld. Kč. V roce 2011 se podařilo snížit schodek o dalších 13,72 mld. Kč, čímž bilance v tomto roce dosáhla hodnoty -142,7 mld. Kč.

Z tiskové zprávy ministerstva financí ze dne 3. ledna 2013 se podle „podle prvních oficiálních čísel“, které pronesl ministr financí Miroslav Kalousek, podařilo snížit deficit státního rozpočtu v roce 2012 o více než 40 mld. Kč, na hodnotu -101 mld. Kč.

Pro letošní rok ministerstvo financí počítá s bilancí ve výši rovných -100 mld. Kč [52].

Graf 2.1c Přehled příjmů státního rozpočtu ČR v letech 1993 – 2011 (v mil. Kč)

Graf 2.1d Přehled výdajů státního rozpočtu ČR v letech 1993 – 2011 (v mil. Kč)

V následující části se pokusím podrobněji analyzovat příjmy a výdaje a to v rámci celkového vývoje české ekonomiky. V souvislosti s tím zde uvedu i některé makroekonomické ukazatele, které s bilancí státního rozpočtu úzce souvisí.

2.1.1 Období hospodářského růstu (1993 – 1996)

Z tabulky 2.1a je na první pohled patrné, že česká ekonomika po odtržení od Slovenska v prvních třech letech skončila s přebytkem ve státní pokladně, což poukazovalo na opravdu chválehodný výsledek mezi zeměmi postkomunistické éry. Mezi roky 1993 a 1994 dokonce došlo ke zvýšení přebytku o 9,37 mld. Kč. Po detailnějším rozboru je však nutné se nad přebytkem salda veřejných rozpočtů v letech 1993 až 1995 z jednoho důvodu pozastavit. Všeobecně využívaný deficit veřejných rozpočtů bývá definován jako „rozdíl běžných hotovostních výdajů vládního sektoru a úrokových výdajů na dluhovou službu, ovšem bez splátek a běžných hotovostních příjmů, zahrnující daňové i nedaňové příjmy, ale bez přijatých půjček“.

Český státní rozpočet bohužel plně tuto všeobecně zaběhlou definici nerespektuje a zahrnuje do příjmů a například privatizační příjmy, spolu s přijatými splátkami půjček. V případě, že by se státní rozpočet České republiky řídil standardní definicí, po nezapočítání příjmů z privatizace by saldo státního rozpočtu skončilo v záporných hodnotách již od roku 1993.

Tento fakt ovšem nijak neovlivňuje růst české ekonomiky v tomto období. Mezi hlavní příčiny hospodářského růstu v těchto letech patří růst poptávky a investic. Docházelo také k vzestupu spotřeby, což vedlo k tomu, že domácí poptávka vzrostla v roce 1994 o 8 % a v roce následujícím o celých 13 %.

Jednou z nejvýznamnějších změn týkající se příjmů státního rozpočtu, byla změna daňového systému, z důvodu přizpůsobení se novému tržnímu prostředí. Změna přišla k 1. lednu roku 1993 a jednalo se o reformu daňového systému jako celku. Základem nově vzniklého daňového systému se staly daně z příjmů fyzických a právnických osob, daně z přidané hodnoty i daně spotřební [35].

Ukazatel		1993	1994	1995	1996
Příjmy celkem		358 000	390 508	439 968	482 817
Daňové příjmy (daně, poplatky, pojistné)		333 578	366 617	409 711	457 360
z toho:					
	daně z příjmů fyzických osob	1 509	5 804	8 491	29 727
	daně z příjmů právnických osob	70 880	64 436	64 194	48 567
	daň z přidané hodnoty	77 104	85 849	94 801	109 313
	spotřební daně	39 983	46 360	56 649	61 170
	daně a poplatky z provozu motorových vozidel	4 335	4 147	4 833	5 222
	clo	15 170	17 359	17 410	19 676
	daň dědická, darovací a z převodu nemovitostí	785	2 089	3 216	3 857
	pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na politiku zaměstnanosti a daně z objemu mezd	108 968	129 988	154 318	174 316
	ostatní daně a poplatky	14 844	7 842	5 790	5 512
Nedaňové příjmy		15 396	14 464	24 003	18 967

Tabulka 2.1.1a. Příjmy státního rozpočtu České republiky v letech 1993 - 1996 (v mil. Kč)

Zdroj: Statistická ročenka České republiky 1995, 1996, 1997. Vlastní zpracování.

Z přiložené tabulky je možné vyčíst, že největší nárůst, co se týče příjmů, zaznamenala v průběhu let 1993 až 1996 daň z příjmů fyzických osob. V roce 1994 stát vybral na daních z příjmů fyzických osob téměř čtyřnásobek toho, co v předešlém roce, přesně 5,804 mld. Kč oproti 1,509 mld. Kč v roce 1993. V roce 1996 došlo k podobné skokové změně, kdy se na této dani vybralo téměř 3,5x více než v roce předchozím. Nejvýnosnější položkou byla již od roku 1993 položka zahrnující pojistné na sociální

zabezpečení, příspěvek na politiku zaměstnanosti a daně z objemu mezd, přesahující již v tomto roce hodnotu 100 mld. Kč. Téměř všechny daně měly v průběhu let 1993 až 1996 rostoucí tendenci, výjimkou byla pouze daň z příjmů právnických osob, která měla po tyto roky tendenci klesající, také díky klesající sazbě, která v roce 1993 dosahovala výše 45 % [37]. Nedaňové příjmy, zahrnující například příjmy z vlastní činnosti, přijaté sankční platby, přijaté splátky půjčených prostředků, apod. se podílely na příjmech celkových pouze cca 5 %.

Ukazatel	1993	1994	1995	1996
Výdaje celkem	356 919	380 059	432 738	484 379
Běžné výdaje	320 943	339 325	381 041	433 919
Kapitálové výdaje	26 318	33 347	44 120	46 396
Clearing se SR a kurzové rozdíly	4 610	163	-	-

Tabulka 2.1.1b. Výdaje státního rozpočtu České republiky v letech 1993 - 1996 (v mil. Kč)

Zdroj: Statistická ročenka České republiky 1995, 1996, 1997. Vlastní zpracování.

Běžné a kapitálové výdaje byly v letech 1993 - 1996 v poměru zhruba 9:1. V roce 1993 byly celkové výdaje obohacené ještě o položku clearingů a kurzových rozdílů. Tato položka činila v tomto roce 4,610 mld. Kč a byla tvořena především clearingem ze státního rozpočtu a úrokem z clearingů. V následujícím roce se jednalo u této položky především o kurzové rozdíly spolu s úroky z clearingů, které činily 0,163 mld. Kč. Transfery domácnostem, tvořeny příspěvky na nezaměstnanost, státními vyrovnávacími příspěvky a ostatními dávkami, tvořily, dle statistických ročenek z těchto let, nejnákladnější složku celkových výdajů. Tato položka v roce 1993 dosahovala hodnoty 118,1 mld. Kč, o tři roky později již rovných 154 mld. Kč. Kapitálové výdaje tohoto období byly tvořeny téměř z 90 % transfery veřejného sektoru, které měly rostoucí tendenci. V roce 1993 hodnota těchto transferů činila 21,152 mld. Kč a v roce 1996 již 41,565 mld. Kč.

2.1.2 Období první recese (1997 - 1999)

Mezi roky 1997 – 1999 dochází k ochlazení české ekonomiky. Mezi hlavní důvody se uvádí zejména citelná deprese domácí poptávky, měnová restrikce z roku 1996, nominální zhodnocování koruny i pokles tempa růstu v Německu, na kterém byla česká ekonomika závislá. Všechny tyto jevy ovlivňují negativně HDP, jehož hodnota v roce 1997 činí -0,7 % a v roce 1998 -0,8 %. Česká ekonomika v roce 1997 navíc zažila poměrně citelný zásah v podobě červencových záplav, kdy se celkové škody vyšplhaly na hodnotu

60 mld. Kč. Dochází také k výraznému zvýšení nezaměstnanosti z 3,5 % před rokem 1996 na hodnotu 8,5 % v roce 1999. Ekonomická recese, neboli stav, kdy dochází k poklesu reálného HDP po dvě nebo více následující čtvrtletí, započala ve třetím čtvrtletí roku 1997 a pokračuje až do druhého čtvrtletí roku 1999.

Ukazatel		1997	1998	1999
Příjmy celkem		508951	537411	567 275
	Daňové příjmy (daně, poplatky, pojistné)	478441	509605	540 144
	Nedaňové příjmy	21972	19040	16 013
	Kapitálové příjmy	308	211	281
	Přijaté dotace	8230	8555	10 838

Tabulka 2.1.2a. Příjmy státního rozpočtu České republiky v letech 1997 - 1999 (v mil. Kč)

Zdroj: Statistická ročenka České republiky 1999 a 2000. Vlastní zpracování.

K nejvýraznější změně, co se týče příjmů, došlo v roce 1998, kdy vzrostly daně z příjmů právnických osob, které měly v předchozích letech pouze klesající tendenci, o téměř 10 mld. Kč. K dalšímu poměrně výraznému růstu dochází v tomto období, konkrétně v roce 1999, u daně z přidané hodnoty, která meziročně stoupla o 18,92 mld. Kč, z hodnoty 119,36 mld. Kč na 138,28 mld. Kč, což byl do té doby nejvýraznější nárůst. Od roku 1998 se příjmy navíc ve statistických ročenkách začínají dělit, pro lepší přehlednost, do čtyř základních skupin, čili přibývají příjmy kapitálové a příjmy z přijatých dotací. Podíl kapitálových příjmů a přijatých dotací na celkových příjmech se v období 1997 - 1999 pohybuje zhruba kolem 2 %.

Ukazatel		1997	1998	1999
Výdaje celkem		524 668	566 741	596 909
	Běžné výdaje	474 079	516 205	537 879
	Kapitálové výdaje	50 589	50 537	59 031

Tabulka 2.1.2b. Výdaje státního rozpočtu České republiky v letech 1997 - 1999 (v mil. Kč)

Zdroj: Statistická ročenka České republiky 1999 a 2000. Vlastní zpracování.

Celkové výdaje po srovnání s předchozími roky si i mezi léty 1997 – 1999 udržely postupný růst. Nejnákladnější položkou běžných výdajů byly opět transfery obyvatelstvu v podobě především sociálních dávek, které se od roku 1997 zvýšily o více než 30 mld. Kč, na hodnotu 237,11 mld. Kč v roce 1999. Poměrně výrazný vzestup, jak lze vyčíst z tabulky, zaznamenaly kapitálové výdaje, které se zvýšily v roce 1999 o téměř 10 mld. Kč a to především díky investičním transferům. Na druhou stranu nejvíce v tomto období stát snížil výdaje na neinvestiční dotace podnikatelským subjektům a to zhruba o 65 %, z hodnoty 44,9 mld. Kč v roce 1998 na hodnotu 29,2 mld. Kč v roce 1999.

2.1.3 Fáze obnovení růstu (1999 - 2003)

Česká ekonomika se od druhého čtvrtletí roku 1999 vymaňuje z recese a začíná období hospodářského růstu, způsobeno především více než 2 % růstem spotřeby domácností. Dalším tahounem je růst vývozu zboží a služeb. Tuzemská ekonomika byla již v této době poměrně dosti závislá na exportu, který tvořil 60 % podíl na HDP. V roce 2000 dochází také k růstu produktivity práce, což mělo pozitivní vliv na uplatnění českého exportu ve světě. Rok 2001 se táhne v podobném duchu, jako rok předešlý. Mezi hlavní faktory růstu hospodářství (o 2,5 %) patří opět domácí poptávka spolu s růstem tvorby fixního kapitálu a růstem investic. V letech 2000 a 2001 dochází také k poměrně znatelnému navýšení inflace na hodnoty 3,9 % a 4,7 %. Děje se tak především díky vývoji cen na světových trzích. V roce 2002 na světových trzích rovněž dochází k poklesu cen surovin, a to především díky silné koruně, vedoucí k poklesu exportu, importu v běžných cenách a také snížení příjmů z privatizace [51]. Silná koruna byla v následujících letech hlavním důvodem nízké inflace. Pro rok 2002 dosahovala inflace hodnoty -1,8 % a v roce následujícím -0,1 %. Rok 2003 je spojen se zrychlením hospodářského růstu na 3,6 % a to i při slabé poptávce ze zahraničí, především Německa. Opět dochází k vzestupu spotřeby. Bohužel se v tomto roce poprvé setkáváme se zvýšením nezaměstnanosti převyšující hranici 10 %.

Ukazatel		1999	2000	2001	2002	2003
Příjmy celkem		567 275	586 208	626 216	704 967	699 665
Daňové příjmy (daně, poplatky, pojistné)		540 144	559 497	598 925	628 032	668 321
z toho:						
	daně z příjmů fyzických osob	35 131	34 732	78 588	82 110	88 629
	daně z příjmů právnických osob	51 309	52 275	68 877	76 913	84 270
	daň z přidané hodnoty	138 282	145 908	121 174	118 380	125 657
	spotřební daně	73 143	70 878	65 810	68 607	72 761
	daň dědická, darovací a z převodu nemovitostí	6 824	5 974	6 421	7 858	8 773
	pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na politiku zaměstnanosti a daně z objemu mezd	210 888	222 176	242 320	258 513	272 366
Nedaňové příjmy		16 013	14 935	25 971	47 900	23 324
Kapitálové příjmy		281	366	511	1 445	511
Přijaté dotace		10 838	11 410	808	27 591	7 509

Tabulka 2.1.3a Příjmy státního rozpočtu České republiky v letech 1999 - 2003 (v mil. Kč)

Zdroj: Statistická ročenka České republiky 2001, 2002, 2003, 2004. Vlastní zpracování.

Co se týče celkových příjmů, tak ty poprvé v roce 2003 meziročně klesly, a to o částku 5,302 mld. Kč. Nejvýrazněji k tomu přispělo snížení přijatých dotací o 20 mld. Kč a také nedaňových příjmů o téměř 25 mld. Kč, u kterých došlo ke snížení splátek půjček ze zahraničí. Tyto splátky z půjček se ztenčily v roce 2003 oproti minulému roku o více než sedminásobek. Také kapitálové příjmy v roce 2003 meziročně klesly téměř trojnásobně, především díky snížení výnosu z prodeje investičního majetku, a to z částky 1,445 mld. Kč v roce 2002 na hodnotu 511 mld. Kč v roce následujícím. Oproti tomu příjmy daňové si v těchto letech udržují stále vzrůstající tendenci, pouze s výjimkou daně z přidané hodnoty. Tato daň zaznamenala mezi roky 2000 a 2001 poměrně razantní pokles, o téměř 7,63 mld. Kč. V celé historii došlo k meziročnímu snížení ještě v roce 2009, ale pouze o částku cca 1,1 mld. Kč. Celkově nejvyšší nárůst zaznamenala daň z příjmů fyzických osob, která vzrostla z částky 35,1 mld. Kč v roce 1999 na hodnotu 88,6 mld. Kč v roce 2003. U ostatních daní, poplatků, či pojistném, spadajících do kategorie daňových příjmů, již k takto radikálním změnám v tomto období nedošlo.

Ukazatel			1999	2000	2001	2002	2003
Výdaje celkem			596 909	632 268	693 920	750 683	808 718
	Běžné výdaje		537 879	571 366	644 362	700 949	751 775
		Neinvestiční nákupy a související výdaje	124 539	129 294	146 896	162 311	176 225
		Neinvestiční transfery podnikatelským subjektům a neziskovým organizacím	33 618	37 551	58 545	75 476	58 454
		Neinvestiční transfery a některé další platby rozpočtům	123 655	128 866	138 429	145 010	187 819
		Neinvestiční transfery obyvatelstvu	245 933	266 295	286 728	308 031	322 174
		Neinvestiční transfery do zahraničí	2 428	2 745	3 389	2 981	2 157
		Neinvestiční půjčky	7 114	4 019	9 459	5 105	3 642
		Neinvestiční převody Národnímu fondu		-	80	121	149
		Ostatní neinvestiční výdaje	592	2 596	836	1 915	1 155
	Kapitálové výdaje		59 031	60 903	49 559	49 733	56 943

Tabulka 2.1.3b. Výdaje státního rozpočtu České republiky v letech 1999 - 2003 (v mil. Kč)

Zdroj: Statistická ročenka České republiky 2001, 2002, 2003, 2004 a 2005. Vlastní zpracování.

Výdaje státního rozpočtu si mezi léty 1999 a 2003 stále udržují rostoucí tendenci. Nejnákladnější složkou jsou stále transfery obyvatelstvu, které v roce 2003 převyšují

hranici 300 mld. Kč. Jen na sociální dávky z toho v tomto roce plyne 305 mld. Kč. Dalšími poměrně dosti nákladnými složkami jsou neinvestiční transfery a některé další platby rozpočtům spolu s neinvestičními nákupy, které rostou zhruba stejnoměrně a v roce 2003 dosahují hodnoty okolo 180 mld. Kč. Zhruba jedna třetina zmíněných neinvestičních nákupů a souvisejících výdajů jde na platy a ostatní platby za odvedenou práci zaměstnancům, kde hodnota na konci roku 2003 činila zhruba 59 mld. Kč. Neinvestiční transfery a platby rozpočtům zaznamenaly hlavně mezi roky 2002 a 2003 prudší nárůst, což bylo zapříčiněno především zvýšením výdajů na neinvestiční transfery regionům, které se meziročně zvýšily téměř trojnásobně z hodnoty 30,073 mld. Kč na hodnotu 82,638 mld. Kč. Kapitálové výdaje zaujímají v těchto letech stále 10 % podíl na výdajích celkových. Nejvýraznější změna u těchto výdajů, pokles cca o 10 mld. Kč, nastává mezi roky 2000 a 2001, především díky investičním transferům, zahrnující například výdaje veřejným rozpočtům územní úrovně, státním fondům, apod., které klesly z 35,45 mld. Kč na 25,42 mld. Kč.

2.1.4 Vstup ČR do EU i ekonomická prosperita (2004 – 2008)

Dne 1. 5. 2004 se stává Česká republika oficiálním členem Evropské unie. Českému státu to přináší větší příliv investic ze zahraničí, možnost čerpat prostředky ze strukturálních fondů EU i odstranění obchodních překážek. Hrubý domácí produkt rostl poměrně dobře, v tomto roce se meziročně zvýšil o 4,2 %. Směnný kurz i světový růst cen potravin a surovin zapříčinil v roce 2004 růst inflace, která se pro tento rok ustálila na hodnotě 2,8 %. Nezaměstnanost v tomto roce činila 8,3 %, což bylo o 0,5 % více než v předešlém roce. V roce 2005 na českou ekonomiku pozitivně působí především znatelné zlepšení exportní výkonnosti ekonomiky. U inflace došlo ke snížení na hodnotu 1,9 %. Rok 2005 spolu s rokem následujícím přináší také do dnešních dnů historicky nejvyšší růst HDP a to o 6,8 % v roce 2005 a o 7 % v dalším roce, čímž ČR zařadilo mezi nejrychleji rostoucí ekonomiky. Na růst HDP v roce 2006 pozitivně působí vliv spotřeby domácností, vstup do bezcelního prostoru EU, zvyšující se zaměstnanost spolu s produktivitou výrobních faktorů i nízké úrokové sazby. Častější využívání úspor, zvýšená emise úvěrů, i růst reálných mezd o 4,4 %, všechny tyto atributy jsou význačné pro rok 2007. Hrubý domácí produkt se v tomto roce vyšvihl na hodnotu 5,7 %. Zahraniční obchod v roce 2007

navíc dosáhl do té doby nejlepší výsledku od počátku ČR, což je výsledkem především zlepšující se konkurenceschopnosti české produkce [44]. V roce 2008 dochází k propadu HDP, jako předzvěst blížící se ekonomické recese. Ekonomika v naší zemi vzrostla o pouhých 3,1 %. V tomto roce však dochází k výraznému zpomalení růstu ekonomik nejen v ČR, ale i v mnoha dalších zemích [41].

Ukazatel		2004	2005	2006	2007	2008
Příjmy celkem		769 207	866 460	923 060	1 025 883	1 063 941
Daňové příjmy (daně, poplatky, pojistné)		717 998	771 616	802 895	900 648	929 895
z toho:						
	daně z příjmů fyzických osob	95 209	94 773	91 591	102 137	94 957
	daně z příjmů právnických osob	85 499	100 275	95 470	114 751	127 174
	daň z přidané hodnoty	140 383	146 823	153 516	166 628	177 816
	spotřební daně	82 795	103 626	112 561	131 591	125 538
	clo	4 086	-50	6	24	8
	podíl na clech (1. 5. – 31. 12. 2004)	817	1 298	1 212	1 411	2 196
	daň dědická, darovací a z převodu nemovitostí	10 380	8 107	8 516	10 576	10 410
	pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na politiku zaměstnanosti a daně z objemu mezd	293 304	311 183	333 702	367 142	385 504
	ostatní daně a poplatky	4195	4325	5015	5078	4951
Nedaňové příjmy		31 467	26 115	25 488	23 285	27 156
Kapitálové příjmy		951	969	2 337	1 243	1 170
Přijaté dotace		18 791	67 760	92 340	100 707	105 720

Tabulka 2.1.4a Příjmy státního rozpočtu České republiky v letech 2004 - 2008 (v mil. Kč)

Zdroj: Statistická ročenka České republiky 2006, 2007, 2008 a 2009. Vlastní zpracování.

Období mezi roky 2004 a 2008 je možné označit za období konjunktury. Příjmy státního rozpočtu v tomto období meziročně rostou opravdu intenzivně. Jestli před tímto obdobím, až na pár výjimek, rostly přibližně o 4 mld. Kč ročně, v tomto časovém horizontu to bylo průměrně o více než 8 mld. Kč, až na rok 2008, ve kterém na ekonomiku Česka dolehly počátky ekonomické krize.

U příjmů, konkrétně daňových, doznalo největších změn clo. Po vstupu ČR do EU, tím i zavedení volného pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu, se v roce 2004 snížilo clo o více než polovinu, z hodnoty 10,25 mld. Kč v roce 2003 na hodnotu 4,9 mld. Kč. V dalších letech dochází opět ke snižování a úloha cla, jakožto důležitého zdroje příjmů, postupně mizí. Vývoj daní z příjmů v tomto období lze označit za poměrně nestálý, např. u daní z příjmů fyzických osob mezi roky 2006 a 2007 dochází ke zvýšení o více než 10 mld. Kč a v roce následujícím zase k poklesu o téměř stejnou částku. U daně z příjmů právnických

osob lze sledovat změny obdobné. Pouze daň z přidané hodnoty se v tomto období trvale navyšuje. Nejcitelnější nárůst však zaznamenávají přijaté dotace. V roce vstupu ČR do EU rozdíl ještě není tak patrný, což ale nelze tvrdit o roce následujícím, ve kterém se dotace zvýší více než tři a půl krát, z hodnoty 18,79 mld. Kč na 67,76 mld. Kč. V roce 2006 dochází také k celkem výraznému zvýšení, zhruba o 24,5 mld. Kč na částku 92,34 mld. Kč a i v následujících letech se tato částka pohybuje kolem hodnoty 100 mld. Kč. Téměř veškerou část přijatých dotací tvoří dotace neinvestiční. V letech 2004 – 2006 jde převážně o dotace přijaté od EU, v letech 2007 a 2008 se k tomu přidávají i převody z Národního fondu.

Ukazatel			2004	2005	2006	2007	2008
Výdaje celkem			862 891	922 798	1 020 640	1 092 275	1 083 944
	Běžné výdaje		796 179	843 799	915 341	976 748	978 910
		Výdaje na platy, ostatní platby za provedenou práci a pojistné	80 426	86 373	89 410	95 086	97 390
		Neinvestiční nákupy a související výdaje	95 379	99 564	115 874	103 016	119 591
		Neinvestiční transfery podnikatelským subjektům a neziskovým organizacím	55 905	30 617	31 625	33 882	38 518
		Neinvestiční transfery a některé další platby rozpočtům	211 655	250 876	272 875	305 624	266 659
		Neinvestiční transfery obyvatelstvu	332 615	346 603	376 029	407 391	421 562
		Neinvestiční transfery do zahraničí	18 324	28 977	28 921	31 106	34 333
		Neinvestiční půjčky	1 320	43	3	0	27
		Neinvestiční převody Národnímu fondu	98	186	105	286	622
		Ostatní neinvestiční výdaje	457	560	499	357	208
	Kapitálové výdaje		66 712	78 999	105 299	115 527	105 034

Tabulka 2.1.4b Výdaje státního rozpočtu České republiky v letech 2004 - 2008 (v mil. Kč)

Zdroj: Statistická ročenka České republiky 2006, 2007, 2008 a 2009. Vlastní zpracování.

Při pohledu na celkové výdaje si lze všimnout poklesu výdajů v roce 2008 o téměř 10 mld. Kč. Jedná se o do té doby první pokles celkových výdajů a zároveň jediný, takto výrazný. Tento pokles byl také jednou z příčin snížení schodku o téměř 50 mld. Kč. Děje se tak především snížením neinvestičních převodů vlastním fondům z částky 60,03 mld. Kč v roce 2007 na částku 1,4 mld. Kč v roce následujícím. Tato položka je součástí neinvestičních transferů a platbám rozpočtům. Neinvestiční transfery obyvatelstvu,

zahrnující především sociální dávky, za roky 2004 až 2008 stouply téměř o 100 mld. Kč. V tabulce si lze ještě všimnout poklesu neinvestičních nákupů a souvisejících výdajů v roce 2007 o téměř 15 mld. Kč, což bylo způsobeno především poklesem poskytnutých záloh, jistin, záruk a vládních úvěrů, z částky 20,62 mld. Kč na 5 mld. Kč. Na závěr nelze opomenout zvýšení kapitálových výdajů v roce 2006, způsobené především navýšením kapitálových investičních transferů v roce 2006 o téměř 20 mld. Kč. V rámci těchto investičních transferů došlo především k navýšení výdajů veřejným rozpočtům územní úrovně z hodnoty 10,15 mld. Kč v roce 2005 na 18,88 mld. Kč v roce 2006.

2.1.5 Počátek ekonomické krize v ČR (2009 - 2012)

Světová finanční krize z roku 2008 se u nás naplno projevila až v roce následujícím, přesto už v listopadu roku 2008 dochází k meziročnímu snížení průmyslové produkce o 17,4 % i hodnot nových zakázek o 30,2 % [45]. Dne 8. ledna 2009 byla vytvořena Národní ekonomická rada (NERV), jejímž prvotním účelem byla podpora ČR v předsednictví EU v první polovině roku 2009 a především také vytvoření protikrizových opatření vlády ČR [46]. Byl to navenek poměrně jasný signál, že česká ekonomika se finanční krizi nevyhne. Hrubý domácí produkt v roce 2009 zažívá z celé historie nejhorší pokles a to o více než 4 % [42]. Inflace oproti minulému roku rapidně klesla, z 6,3 % v roce 2008 na 1 %. V roce 2010 se česká ekonomika vymanila z recese a meziročně stoupla o 2,2 % [47]. Tempo růstu bylo zhruba obdobné, jako v roce 2008. Domácnosti oproti předešlému krizovému roku spotřebovaly jen o 0,3 % více. Obecná míra nezaměstnanosti v tomto roce činila 7,4 %, což bylo pod průměrem zemí evropské unie (9,6 %). V tomto roce navíc dochází u dovozu i vývozu zboží a služeb k růstu u obou položek zhruba o 17,6 %, čímž jsme se přiblížili hodnotám z dob konjunktury [50]. Pro rok 2010 tedy lze mluvit o mírném oživení české ekonomiky. Ekonomika v roce následujícím ovšem zpomalovala v každém čtvrtletí. Po většinu roku se snižovaly také investice. HDP se meziročně zvýšilo pouze o 1,7 %, čemuž dopomohl především zahraniční obchod [43].

Minulý rok znamenal pro českou ekonomiku 1,2 % pokles. Vyčíslená hodnota HDP byla jen o 0,1 % vyšší, než v roce 2011. Tuzemská ekonomika klesala minulý rok ve všech čtyřech čtvrtletích, čímž se dostala do nejdelší recese v celé historii. Mezi hlavní důvody je uváděna především klesající domácí poptávka. Citelně se snížil i prodej dlouhodobého majetku, jako byly například automobily či nábytek. Zahraniční obchod,

ovšem jako jediná složka, zaznamenal v tomto roce meziroční růst, a to o 4,2 % (viz. [48], [49]).

Ukazatel		2009	2010	2011
Příjmy celkem		974 615	1 000 377	1 012 755
Daňové příjmy (daně, poplatky, pojistné)		833 221	863 859	890 250
z toho:				
	daně z příjmů fyzických osob	85 651	87 489	90 614
	daně z příjmů právnických osob	83 338	86 305	82 296
	daň z přidané hodnoty	176 717	187 821	191 894
	spotřební daně	123 836	130 859	139 214
	clo	5	13	1
	podíl na clech (1.5. - 31. 12. 2004)	1 392	1 648	1 726
	daň dědická, darovací a z převodu nemovitostí	8 059	7 678	11 719
	pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na politiku zaměstnanosti a daně z objemu mezd	347 841	355 835	366 817
	ostatní daně a poplatky	5005	4780	4511
Nedaňové příjmy		29 227	30 017	25 950
Kapitálové příjmy		2 367	2 719	2 307
Přijaté dotace		109 799	103 782	94 248

Tabulka 2.1.5a Příjmy státního rozpočtu České republiky v letech 2009 - 2011 (v mil. Kč)

Zdroj: Statistická ročenka České republiky 2010, 2011 a 2012. Vlastní zpracování.

Celkové příjmy se v roce 2009 snížily nejvíce v celé historii, o 51,268 mld. Kč. K první výraznější změně u příjmů došlo u položky zahrnující pojistné na sociální zabezpečení, příspěvky na politiku zaměstnanosti a daně z objemu mezd, která v roce 2009 poprvé v historii meziročně klesla, a to o částku 37,66 mld. Kč. Jedním z důvodů byl také pokles příjmů z pojistného na důchodové pojištění o téměř 10 mld. Kč. K dalším výrazným poklesům dochází, oproti roku předkrizovému, u daní z příjmů. Daň z příjmů fyzických osob v období mezi roky 2008 a 2009 klesla o 9,306 mld. Kč a daň z příjmů osob právnických o celých 43,836 mld. Kč, z čehož lze usoudit, že firem se dotkla krize na našem území opravdu citelně. V průběhu let 2009 až 2011 má většina daňových příjmů spíše vzrůstající tendenci, ovšem tempo růstu oproti minulým létům, ve kterých docházelo u těch příjmů k nárůstu, je poměrně nízké. Nedaňové příjmy i příjmy kapitálové se v tomto období udržely na hodnotách, ne moc rozdílným od těch předkrizových. Za to u přijatých dotací dochází ke snížení z 109,799 mld. Kč z roku 2009, což byla částka v historii nejvyšší, na hodnotu 94,248 mld. Kč v roce 2011. Dělo se tak především díky citelnému snížení investičních přijatých dotací, což bylo v roce 2010 ještě kompenzováno vysokými dotacemi od EU. V roce 2011 ovšem dochází k výraznému snížení investičních přijatých

dotací v podobě investičních převodů z Národního fondu o více než 10 mld. Kč a celkové přijaté dotace se snižují meziročně také o téměř 10 mld. Kč. Oficiální data jednotlivých příjmů za rok 2012 stále ještě nejsou dostupná.

Ukazatel			2009	2010	2011
Výdaje celkem			1 167 009	1 156 793	1 155 526
	Běžné výdaje		1 033 845	1 026 569	1 036 654
		Výdaje na platy, ostatní platby za provedenou práci a pojistné	100 202	97 679	89 618
		Neinvestiční nákupy a související výdaje	125 836	118 646	123 384
		Neinvestiční transfery podnikatelským subjektům a neziskovým organizacím	41 857	42 662	47 160
		Neinvestiční transfery a některé další platby rozpočtům	281 418	281 092	273 443
		Neinvestiční transfery obyvatelstvu	450 027	450 426	462 256
		Neinvestiční transfery do zahraničí	33 875	35 215	39 388
		Neinvestiční půjčky	0	0	77
		Neinvestiční převody Národnímu fondu	23	566	3
		Ostatní neinvestiční výdaje	607	283	1 325
	Kapitálové výdaje		133 164	130 224	118 872

Tabulka 2.1.5b Výdaje státního rozpočtu České republiky v letech 2009 - 2011 (v mil. Kč)

Zdroj: Statistická ročenka České republiky 2010, 2011 a 2012. Vlastní zpracování.

V rámci výdajů se v období krize podařilo České republice některé výdajové položky snížit, popřípadě udržet na přijatelné hranici. Celkové výdaje, které se zvýšily v roce 2009 o více než 80 mld. Kč, se v následujících letech podařilo, jak vyplývá z tabulky, postupně snižovat. S pohledu čísel stát nejvíce šetřil na výdajích na platy, ostatní platby za provedenou práci a pojistné, které se podařilo mezi lety 2009 až 2011 snížit o více než 10 mld. Kč. Další položku, kterou se podařilo poměrně výrazně snížit, jsou výdaje na neinvestiční transfery a některé další platby rozpočtům. Ke snížení této položky došlo především poklesem výdajů na transfery veřejným rozpočtům centrální úrovně a to především státních fondů, o více než 10 mld. Kč. K poklesu došlo i v rámci neinvestičních nákupů a souvisejících výdajů, především díky snížení výdajů jejich jednotlivých částí, jako například nákupu materiálu a služeb, vody, paliv a energie, opravy a údržby i cestovního zaměstnanců. V rámci kapitálových výdajů, nejvíce stát šetřil na investičních kapitálových výdajích, které snížil z hodnoty 25,89 mld. Kč v roce 2009 na hodnotu 13,591 mld. Kč v roce 2011. V roce 2011 u těchto výdajů došlo také ke snížení

investičních transferů do již zmiňovaných státních fondů, z částky 48,338 mld. Kč na hodnotu 39,641 mld. Kč.

Česká statistická ročenka 2013, ve které jsou uvedeny veškeré oficiální údaje o jednotlivých příjmech a výdajích za rok 2012, stále ještě není publikována, proto budu čerpat z tiskové zprávy ministerstva financí, ze dne 3. ledna 2013.

Hodnota celkových příjmů se tedy za rok 2012 vyšplhala k částce 1 051,4 mld. Kč, což znamenalo meziroční růst o 38,6 mld. Kč. Největší podíl na tomto zvýšení měly příjmy daňové, které se dostaly na hodnotu 911,8 mld. Kč, což bylo meziroční zvýšení o 21,9 mld. Kč. Nejvýraznější nárůst u daňových příjmů zaznamenala daň z přijaté hodnoty, která se zvýšila o 7,8 mld. Kč, na hodnotu 199,7 mld. Kč. Další výraznější zvýšení zaznamenala daň z příjmů právnických osob, která se zvýšila o 6,9 mld. Kč, na hodnotu 89,2 mld. Kč. U ostatních daňových příjmů již změny nebyla tak výrazné. U příjmů nedaňových, kapitálových a přijatých dotací došlo k navýšení o 16,7 mld. Kč, na hodnotu 139,5 mld. Kč. Konkrétně příjmy z rozpočtu EU činily 86,2 mld. Kč, což bylo ovšem o 3,8 mld. Kč méně než v roce předchozím.

Výdaje v minulém roce přišly státní pokladnu na 1 152,4 mld. Kč. Tato hodnota představovala meziroční pokles o 3,1 mld. Kč. Běžné výdaje dosáhly hodnoty 1 034,8 mld. Kč, čímž vzrostly o 3 mld. Kč. Nejnákladnější položkou byly jako každoročně sociální dávky, které dosáhly hodnoty 481,1 mld. Kč, což byl poměrně vysoký meziroční nárůst, o celých 37 mld. Kč. Poměrně výrazně se podařilo snížit výdaje na neinvestiční transfery veřejným rozpočtům územní úrovně, které dosáhly hodnoty 101,2 mld. Kč, což byl meziroční pokles o 25,4 mld. Kč. Hodnota kapitálových výdajů byla taky meziročně nižší, a to o 6,1 mld. Kč, čímž kapitálové výdaje v minulém roce činily 117,6 mld. Kč.

Při psaní této kapitoly jsem si měl možnost všimnout určité závislosti příjmů a výdajů státního rozpočtu České republiky na vývoji tuzemské ekonomiky. Pro vyjádření vzájemné závislosti jsem zvolil korelační koeficient. Jako ukazatel, který vývoj ekonomiky dokázal nejlépe zachytit, jsem zvolil HDP a to konkrétně jeho hodnoty v mld. Kč. Pro tyto hodnoty jsem čerpal ze stránek Českého statistického úřadu. Údaje o příjmech a výdajích jsem získal, jako v průběhu celé práce, ze Statistických ročenek České republiky.

Hodnoty HDP v mld. Kč v letech 1993 - 2012 byly následující: $X = (1020,3; 1182,8; 1533,7; 1761,6; 1884,9; 2061,6; 2149; 2269,7; 2448,6; 2567,5; 2688,1; 2929,2; 3116,1; 3352,6; 3662,6; 3848,4; 3759; 3799,5; 3841,4; 3844)$

Hodnoty příjmů v mld. Kč v letech 1993 - 2012: $Y = (358; 390,508; 439,968; 482,817; 508,951; 537,411; 567,275; 586,208; 626,216; 704,967; 699,665; 769,207; 866,460, 923,060; 1025,883; 1063,941; 974,615; 1000,377; 1012,755; 1051,4)$

Hodnoty výdajů v mld. Kč v letech 1993 - 2012: $Y' = (357; 380,059; 432,738; 484,379; 524,668; 566,741; 596,909; 632,268; 693,920; 750,683; 808,718; 862,891; 922,798; 1020,64; 1092,275; 1083,944; 1167,009; 1156,793; 1155,526; 1152,4)$

Pro výpočet korelačního koeficientu mezi hodnotami HDP a hodnotami příjmů jsem vycházel ze vzorce:

$$R_{X,Y} = \frac{S_{X,Y}}{\sqrt{S_X^2 S_Y^2}} = \frac{S_{X,Y}}{S_X S_Y},$$

kde $S_{X,Y}$ nazýváme výběrovou kovariancí a definujeme ji následovně

$$S_{X,Y} = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})(Y_i - \bar{Y})$$

a vztahy S_X^2, S_Y^2 výběrové rozptyly, které jsou definovány takto:

$$S_X^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2 \text{ a } S_Y^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (Y_i - \bar{Y})^2$$

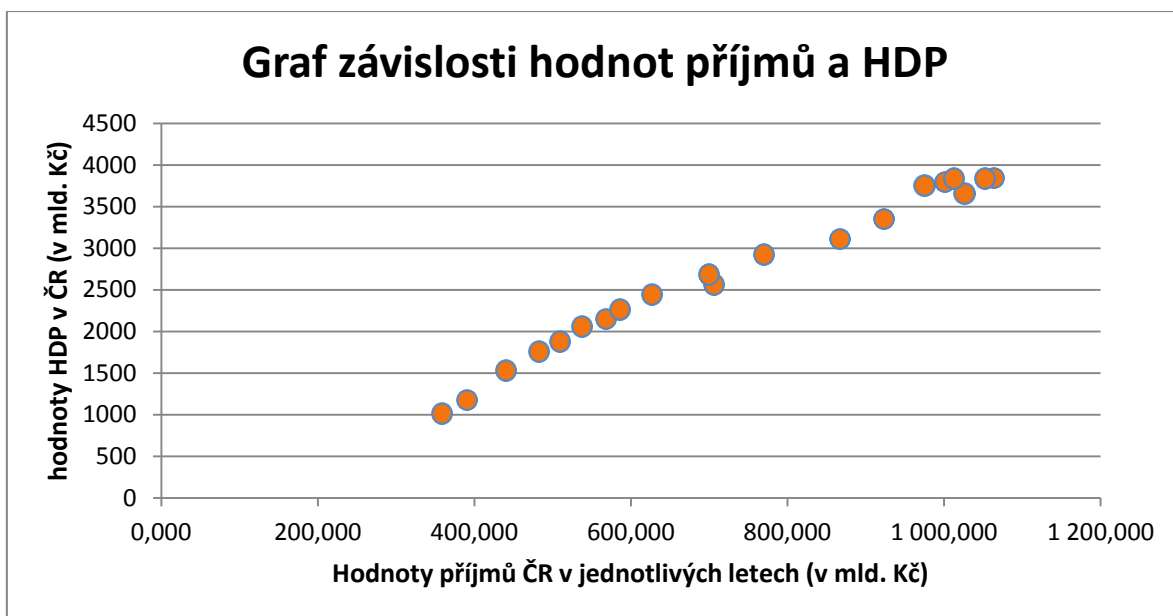
V obou vzorcích vyskytující se výrazy $\bar{X}$ a $\bar{Y}$ značí výběrové průměry, které vypočítáme ze vztahů:

$$\bar{X}_n = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n X_i \text{ a } \bar{Y}_n = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n Y_i$$

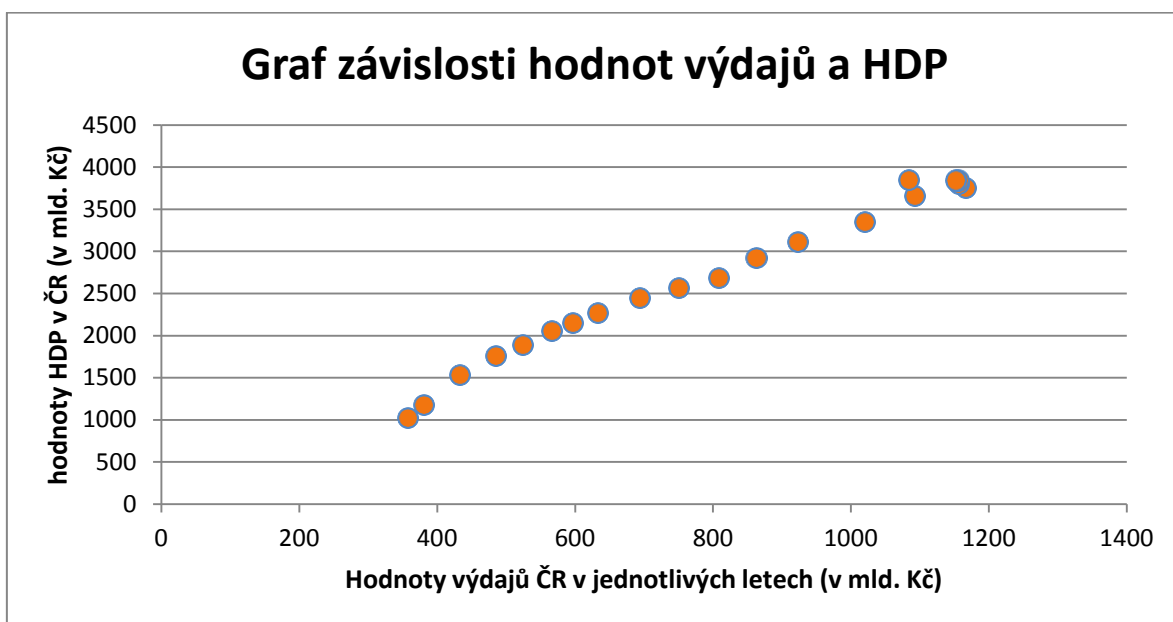
Pro hodnoty výdajů Y' jsem postupoval identicky, jako v případě příjmů Y .

Korelační koeficient obecně nabývá hodnot v intervalu $<-1,1>$, kde hodnoty blízko nule značí nulovou závislost a hodnoty blízko 1 nebo -1 zcela přímou, resp. nepřímou závislost.

V našem případě korelační koeficient závislosti hodnot HDP a hodnot příjmů v mld. Kč, se rovnal hodnotě 0,99173, což vypovídalo o téměř 100 % závislosti mezi částkami příjmů a částkami HDP v jednotlivých letech. V případě závislosti hodnot HDP a hodnot výdajů v jednotlivých letech se korelační koeficient rovnal hodnotě 0,99342, což vypovídalo ještě o něco málo vyšší závislosti, než tomu bylo u příjmů. Pro oba případy jsem také vytvořil grafy, zaznamenávající průběh závislosti jak příjmů, tak výdajů na HDP.

Graf 2a Závislost hodnot příjmů a HDP v ČR v jednotlivých letech (v mld. Kč)

Graf 2b Závislost hodnot výdajů a HDP v ČR v jednotlivých letech (v mld. Kč).

3 Státní dluh

V této kapitole se zaměřím především na analýzu vývoje státního dluhu České republiky. Dále uvedu i členění a ekonomické ukazatele měřící státní dluh a v samotném závěru této kapitoly provedu srovnání dluhu ČR v rámci evropské unie. Při psaní této části práce jsem vycházel z těchto základních podkladů: [20], [28], [29], [32]. Zbylé zdroje, ze kterých bylo čerpáno například jen jednou větou, jsou uvedeny přímo v textu.

„Stále se množíci parazit, se kterým všechny země, bez ohledu na ekonomickou vyspělost, svádí každoročně neustálý souboj“, tak přibližně bych charakterizoval státní dluh. Dle zákona č. 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech je státní dluh definován jako „souhrn státních finančních pasiv tvořených závazky státu, které vznikly ze státem přijatých zahraničních půjček, úvěrů od bank a z vydaných státních dluhopisů a jiných závazků státu (jiné státní cenné papíry)“.

Státní dluh je ovšem také schopen být do určité míry ku prospěchu dané ekonomiky, a to za podmínek, že v případě střednědobého horizontu vykazují investice daného státu ekonomickou návratnost. Bohužel dluh ČR jako zdravý označit nelze, jelikož finanční prostředky spojené se státním dluhem jsou tvořeny především závazky vlády [22], [23].

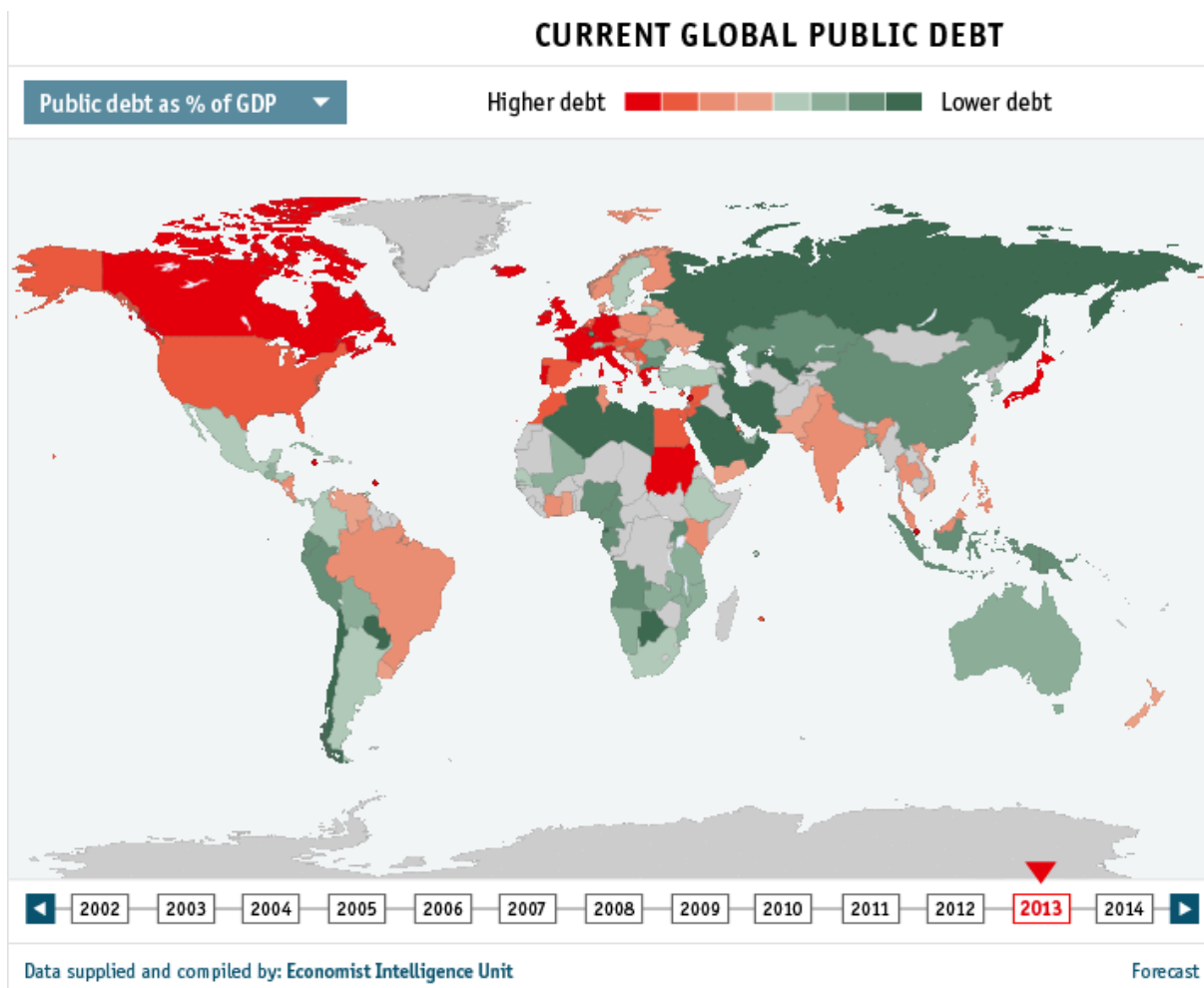
Přiložená mapa států (obr. 3) jasně vypovídá o problému státního, popřípadě veřejného dluhu, jakožto globálního problému, táhnoucího se napříč kontinenty, bez rozdílu ekonomické vyspělosti dané země.

Pro úplnost ještě doplním význam pojmu veřejný dluh. Veřejný dluh může být definován jako „souhrn pohledávek ostatních ekonomických subjektů vůči státu bez ohledu na to, zda vznikly tyto pohledávky cestou státního rozpočtu či jinak“, čili může zahrnovat krom dluhu státu i dluhy nižších správních celků, například krajů a obcí. Podobně jako státní dluh, ze kterého se především skládá, i veřejný dluh je tvořen z převážné většiny vládními dluhopisy. Mezinárodní měnový fond interpretuje veřejný dluh jako „celkové saldo finančních aktiv a pasiv státu, a to včetně salda eventuálních mimorozpočtových fondů“ [60].

K adekvátnímu srovnání jednotlivých světových ekonomik, které bylo k dispozici, jsem tedy využil poměr veřejného dluhu k HDP, vyjádřeného v procentech. Jedná se o aktuální stav z roku 2013. Sytě červenou barvou jsou označeny ty státy, které fungují s nejvyšším poměrem veřejného dluhu k HDP. Státy s méně sytou červenou, která

postupně přechází do různých odstínů zelené, naopak fungují s nižším státním rozpočtem a státy s nejvýraznější zelenou jsou na tom z pohledu veřejného dluhu nejlépe.

Mezi nejvíce zadlužené rozvojové státy momentálně patří Japonsko (226,9 %), Řecko (157,2 %), Portugalsko (127,1 %), Island (122,7 %), Itálie (120,9 %), Irsko (117,7 %), i Belgie (102,3 %), z čehož lze zhruba vyčíst, že současná ekonomická situace je závažnější především na evropském kontinentu [57].

Obr. 3 Poměr veřejného dluhu k HDP v roce 2013 (v procentech)

Zdroj: The global debt clock [online], dostupné z: <http://www.economist.com>. Vlastní zpracování.

3.1 Státní dluh České republiky

Česká republika, jak již bylo v úvodu zmíněno, hospodáří v celosvětovém měřítku stále ještě s nízkým veřejným dluhem, zahrnující i dluh státní. Hlavním problémem, jak by

se mohlo zdát, není ani tak současná výše veřejného dluhu, který se pohybuje pod hranicí 60 % HDP, čímž splňuje Maastrichtská kritéria, ale je jím především tempo, s jakým se Česko zadluhuje, což můžeme pozorovat i na přiloženém grafu 3.3.

Výše státního dluhu ke dni 2. 4. 2013 činí něco okolo 1 665 mld. Kč, při průměrné rychlosti zadlužování 3 552 Kč za sekundu. Tato průměrná rychlost zadlužování je stanovena ze vzorce $[(B)-(A)] / [365*24*60*60]$, kde písmeno A označuje oficiálně oznámený veřejný dluh na konci loňského roku, od něhož běží dluhové hodiny, počínaje 1. lednem aktuálního roku. Za písmeno B je třeba dosadit číslo, do kterého mají dluhové hodiny doběhnout k 31. prosinci aktuálního roku. V tomto případě se využívá odhad Ministerstva financí, který je možné doladit dle aktuálního vývoj státního rozpočtu.

Částka, kterou by musel každý občan České republiky zaplatit, aby státní dluh byl smazán, by momentálně činila 167 886 Kč. Veřejný dluh k HDP se pohybuje okolo hodnoty 46 % [21].

3.2 Členění a ukazatele měřící státní dluh

Státní dluh České republiky je možné rozdělit do dvou základních kategorií a to podle místa vzniku na dluh domácí a zahraniční. Dále lze dluh rozdělit také podle obchodovatelnosti na finančních trzích na dluh obchodovatelný a neobchodovatelný.

Dle orgánu ministerstva financí je domácí dluh hrazen pomocí pokladničních poukázek, střednědobých a dlouhodobých státních dluhopisů a prostřednictvím dalších instrumentů využívajících se u nás, jako například krátkodobé půjčky. K dluhu zahraničnímu ministerstvo financí uvádí jeho skladbu, kterou tvoří zahraniční emise dluhopisů, půjčky Evropské investiční banky, ale i směnky vydané k úhradě členství ve Světové bance (IBRD).

Jako obchodovatelný dluh uvádí ministerstvo financí státní pokladniční poukázky, dále střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy, zahraniční emise dluhopisů a popřípadě i ostatní zdroje krytí. Neobchodovatelný dluh je momentálně pouze dluhem zahraničním, ale ještě před patnácti lety byl součástí i dluhu domácího. Současný neobchodovatelný dluh je tvořen především bankovními úvěry Evropské investiční banky a korunovými směnkami pro úhradu účasti na IBRD.

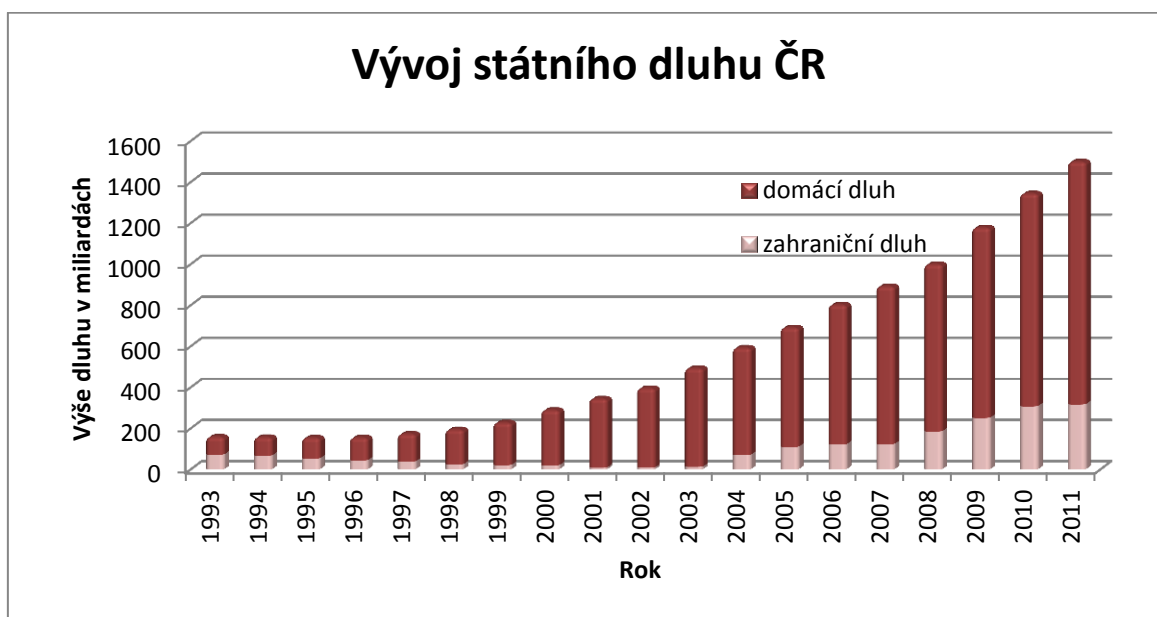
Rozsah zadlužení státu je měřen pomocí již zmiňovaných Maastrichtských kritérií, které poskytují kritéria dvou typů. Prvním kritériem je poměr veřejného dluhu k HDP

vyjádřeného v tržních cenách. Tento poměr by za normálních okolností neměl překročit 60 % hranici. Jako druhé kritérium se uvádí poměr vládního deficitu státního rozpočtu k HDP, taktéž uváděného v tržních cenách. Vzájemný poměr u tohoto kritéria by neměl překročit hranici 3 %.

Poměr veřejného dluhu k HDP Česká republika, jak jsem uvedl již v kapitole 1.4., dlouhodobě splňuje. Poměr momentálně dosahuje hodnoty okolo 46 %. Pro rok následující se dle predikce bude hodnota pohybovat kolem 48,6 % a v roce 2015 bychom se měli dostat již na 49,2 %, čímž by stále mělo dojít k bezproblémovému splnění. S plněním druhého kritéria má ovšem Česko znatelné problémy. V roce 2009 činil poměr vládního deficitu k HDP 5,8 %, v roce 2010 4,8 % a v roce 2011 3,3 %. Za poslední rok došlo opět k navýšení vzájemného poměru na hodnotu 5 %, především díky schválení zákona o finančním vyrovnání se s církvemi. Pro letošní rok 2013 se ovšem již počítá se splněním tohoto kritéria o 0,1 %. Pro rok 2014 se odhaduje poměr na 2,7 % a v roce 2015 na 2,4 % [16].

3.3 Analýza vývoje státního dluhu

V této části kapitoly bude popsán vývoj státního dluhu České republiky. Pro ilustraci jsem vytvořil graf mapující a zaznamenávající poměr domácího a zahraničního dluhu v jednotlivých letech.

Graf 3.3 Vývoj státního dluhu ČR v letech 1993 – 2011 (v mld. Kč)

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Státní dluh celkem	159	157	154	155	173	195	228	289	345	396	493	593
Domácí dluh	86,4	90,2	101	111	135	170	207	270	336	387	480	523
Státní pokladniční poukázky	17	23,8	42	62,6	70,9	99,8	130	165	187	164	161	126
Střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy	19,5	28,3	41,7	43,9	57,9	70	77	104	150	223	319	397
Ostatní zdroje	49,9	38,1	17,6	4,3	6	0,2	0	0	0	0	0	0
Zahraniční dluh	72,4	67,1	53,1	44,3	38,3	24,6	21,2	19,7	8,8	9,2	13,3	70,3

Tabulka 3.2a Struktura a vývoj státního dluhu České republiky v letech 1993 – 2004 (v mld. Kč)

Zdroj: Struktura a vývoj státního dluhu [online], dostupné z: <http://www.mfcr.cz>. Vlastní zpracování.

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Státní dluh celkem	691	803	892	1000	1178,2	1344,1	1499,4
Domácí dluh	582	681	769	814	927	1036,3	1182,2
Státní pokladniční poukázky	94,2	89,6	82,2	78,7	88,2	113	163
Spořicí státní dluhopisy	0	0	0	0	0	0	20,4
Střednědobé a dlouhodobé státní dluhopisy	488	589	687	736	839	923	999
Ostatní zdroje	0	2,4	0	0	0	0	0
Zahraniční dluh	109	122	123	186	252	308	317

Tabulka 3.2b Struktura a vývoj státního dluhu České republiky v letech 2005 – 2011 (v mld. Kč)

Zdroj: Struktura a vývoj státního dluhu [online], dostupné z: <http://www.mfcr.cz>. Vlastní zpracování.

Česká republika po odtržení od republiky Slovenské převzala 2/3 celkového federativního dluhu, v poměru k počtu obyvatel, což mělo za následek fakt, že jsme začali hospodařit s dluhem ve výši 159 mld. Kč, rovným hodnotě 17 % HDP [30]. Kromě této částky jsme také převzali prostřednictvím Československé obchodní banky (ČSOB) závazky ze zahraničí, přiznané České republice na základě politických rozhodnutí a to ve výši 49,6 mld. Kč, které tvořily většinu zahraničního dluhu.

V období od roku 1993 do roku 1996 neměl státní dluh, pohybující se kolem hranice 156 miliard Kč, prakticky vzrůstající tendenci. V roce 1994 i 1995 došlo zároveň k absolutnímu snížení státního dluhu. Poměr státního dluhu na HDP činil v roce 1994 13,3 %, což bylo meziroční snížení o 2,3 %. Počet emitovaných dluhopisů se v tomto roce zvýšil o více než 15,5 mld. Kč a převážná většina těchto dluhopisů sloužila k splácení přímých závazků státu u bank. V roce 1995 státní dluh, pomocí vývoje devizových kurzů zahraničních měn vůči české koruně, jak jsem již uvedl, opět klesl. Šlo o pokles zhruba o 3

mld. Kč, čímž se dluh v tomto roce dostal na nejnižší hodnotu v historii, odpovídající částce 154 mld. Kč.

V roce 1996 byl podíl dluhu státu na HDP v celé historii nejnižší, činil pouhých 9,2 %. Emitování státem vydaných dluhopisů a pokladničních poukázek mělo v tomto roce především pokrýt přechodný schodek státního rozpočtu a dále sloužit k úmoru střednědobého státního dluhu.

Od roku 1997 ovšem zaznamenáváme rostoucí tendenci, která neklesá ani v ekonomicky příznivějších letech. Růst státního dluhu od roku 1997 se odvíjí především od zvyšování schodků státního rozpočtu a zvyšujícím se podílu na HDP. Navýšení státního dluhu v roce 1997 je navíc způsobeno kurzovými rozdíly, které zapříčinily v tomto roce zvýšení o zhruba 5,6 mld. Kč. Za zmínku stojí také emise povodňových státních dluhopisů, které navýšily dluh cca o 2,9 mld. Kč. Státní dluh se tedy v tomto roce oproti roku 1996 zvýšil zhruba o 20 mld. Kč. Ke stejnému navýšení došlo i mezi roky 1997 a 1998. Dále i rok 1999 přináší zvýšení, cca již o 30 mld. Kč. Navýšení dluhu v těchto letech jsou způsobena především rostoucí schodkovostí státního rozpočtu.

Léta 2000, 2001 a 2002 přináší ještě výraznější zvýšení státního dluhu meziročně zhruba o 60 mld. Kč a to především ze závazků z prodeje státních pokladničních poukázek a státních dluhopisů, jak také vyplývá z tabulky 3.2a. V tomto období ministerstvo financí zavádí novou emisní strategii, která se zaměřila především na jednoduchost a hlavně průhlednost emisní činnosti. Dluhopisy byly v této době vydávány s dobou splatnosti na 3, 5, 7, 10 let a od roku 2001 i s 15letou dobou splatnosti. V těchto letech dochází také ke krytí ztrát Konsolidační banky prostřednictvím části finančních prostředků plynoucích z emise dluhopisů.

Co se týče zahraničního dluhu, tak ten měl až do roku 2001 každým rokem klesající tendenci. V roce 1993 činil rovných 72,4 mld. Kč a postupně klesal až na hodnotu 8,8 mld. Kč v roce 2001, což je také stále nejnižší hodnota v historii. Důvodem takto vysokého zahraničního dluhu již v roce 1993, bylo splácení závazků převzatých od ČSOB v konvertibilních měnách. V roce 2001 došlo zároveň k definitivnímu splacení tohoto závazku.

Hlavní kritika ze strany Evropské unie, jak již bylo uvedeno, dopadá především na nezadržitelné tempo růstu státního dluhu. V období 2002 – 2008 se ČR zadluhuje každým rokem zhruba o 100 miliard Kč. V roce 2003 dochází k navýšení zahraničního dluhu cca o 4 miliardy, na hodnotu 13,3 mld. Kč, především díky půjčkám od Evropské investiční

banky. Rok 2004 přináší skokový nárůst zahraničního dluhu z hodnoty 13,3 na hodnotu 70,3 mld. Kč, což je způsobeno zahraniční emisí dluhopisů ve výši téměř 50 mld. Kč. Tato emise je spojena vstupem České republiky do EU. V roce 2005 dochází k navýšení celkového dluhu o 98 mld. Kč, především díky úhradě části ztráty České konsolidační agentury a také tvorbou rezervy na převod kladného rozdílu mezi příjmy pojistného a výdaji na důchodové pojištění.

V letech 2006 a 2007 byl dluh využit především na úhradu části ztráty České konsolidační agentury. Rok 2007 je navíc význačný tím, že dochází k nejmenšímu navýšení podílu dluhu na HDP od roku 1998, jen o 0,3 %. Následující rok dochází k citelnému znehodnocení měny, podílejší se na navýšení dluhu o 5,2 mld. Kč. Státní dluh v tomto roce činil již rovných 1 000 mld. Kč.

V roce 2009 došlo k nejvyššímu meziročnímu navýšení. Státní dluh v tomto roce vzrostl oproti roku předešlému o celých 178,2 miliard Kč, na hodnotu 1 178,2 mld. Kč. O tak prudké navýšení se postarala především emise státních dluhopisů, která celkově činila 203 mld. Kč. K této emisi se navíc přidaly půjčky od Evropské investiční banky v hodnotě 11,9 mld. Kč a dále půjčky ze zahraničních trhů ve výši 54,7 mld. Kč [33], [34].

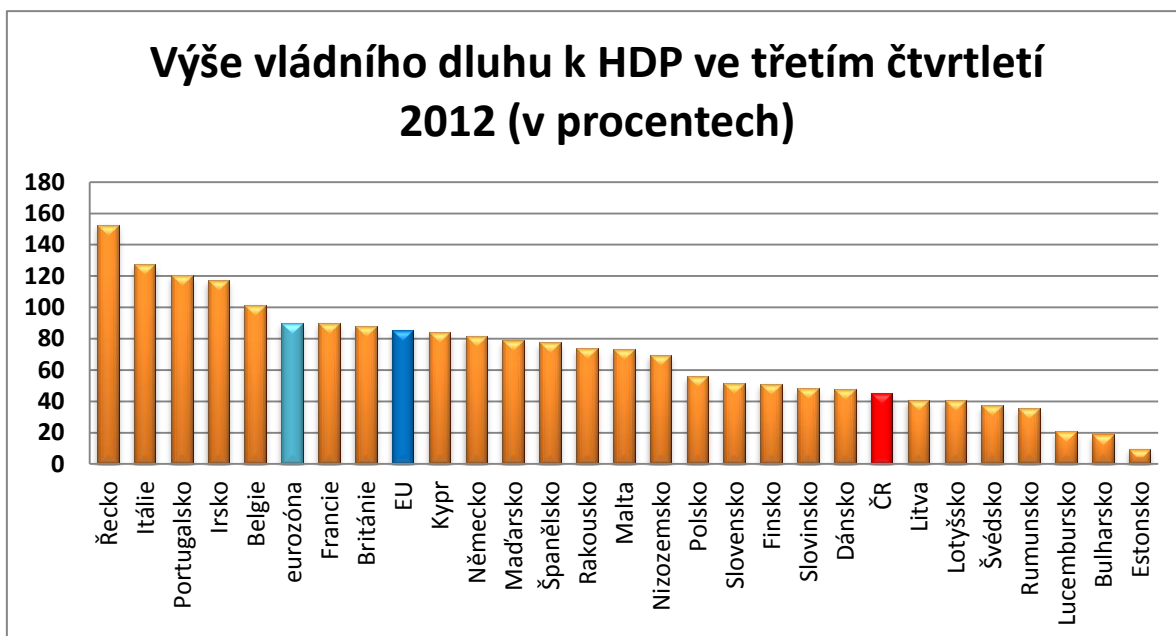
V letech 2010 a 2011 došlo k meziročnímu nárůstu o více než 150 miliard. Jednalo se o mírný pokles oproti roku 2009, přesto šlo stále o meziročně nejvyšší částky. V roce 2011 přispívá ke zvýšení dluhu navíc vydání spořicíh státních dluhopisů v hodnotě 20,4 mld. Kč. Zahraniční emise v roce 2011 se zvýšila o pouhých 5,4 mld. Kč, oproti roku předešlému, kdy došlo ke zvýšení o 47,3 mld. Kč.

Dle dostupných údajů, se za minulý rok státní dluh zvýšil o 168,2 mld. Kč, na hodnotu 1 667,6 mld. Kč, čímž na každého občana České republiky připadlo 159 000 Kč. Ministerstvo financí za minulý rok na českém trhu poskytlo dluhopisy za 164,4 mld. Kč a na trhu zahraničním za 69 mld. Kč.

Dle predikce pro letošní rok ministerstvo financí počítá se státním dluhem ve výši 1 769 mld. Kč a pro rok 2014 ve výši 1 859 mld. Kč. V roce 2015 by státní dluh měl podle odhadů dosahovat hodnoty 1 938 mld. Kč [53].

3.4 Srovnání vládních dluhů k HDP ve třetím čtvrtletí roku 2012

V této podkapitole se budu zabývat srovnáním dluhu České republiky se zeměmi EU, průměrem v eurozóně i průměrem v EU. Pro vzájemné srovnání jsem se rozhodl čerpat data z internetových stránek Eurostatu. Eurostat funguje jako statistický úřad Evropských společenství a jeho hlavním úkolem je poskytování statistik generálním ředitelstvím i různým evropským institucím, s cílem realizovat, analyzovat a definovat politiku Evropského společenství [58].

Graf 3.4 Výše vládního dluhu k HDP ve třetím čtvrtletí roku 2012 (v procentech)

Pořadí zemí:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Země:	Řecko	Itálie	Portugalsko	Irsko	Belgie	eurozóna	Francie	Británie	EU	Kypr	Německo	Maďarsko	Španělsko	Rakousko	Malta
Výše vlád. dluhu k HDP (v %)	152,6	127,3	120,3	117	101,6	90	89,9	87,8	85,1	84	81,7	78,6	77,4	73,7	73,1

Tabulka 3.4a Srovnání států EU, průměru v eurozóně i EU dle výše vládního dluhu k HDP (v procentech)

Zdroj: Euro area and EU27 government debt nearly stable at 90.0% and 85.1% of GDP respectively [online], dostupné z: epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastní zpracování.

Pořadí zemí:	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
Země:	Nizozemsko	Polsko	Slovensko	Finsko	Slovinsko	Dánsko	ČR	Litva	Lotyšsko	Švédsko	Rumunsko	Lucembursko	Bulharsko	Estonsko
Výše vlád. dluhu k HDP (v %)	69,5	55,9	51,2	51,1	48,2	47,5	44,9	40,6	40,4	37,4	35	20,9	18,7	9,6

Tabulka 3.4b Srovnání států EU, průměru v eurozóně i EU dle výše vládního dluhu k HDP (v procentech)

Zdroj: Euro area and EU27 government debt nearly stable at 90.0% and 85.1% of GDP respectively [online], dostupné z: epp.eurostat.ec.europa.eu. Vlastní zpracování.

Eurostat vydává pravidelně zprávy zahrnující porovnání dluhů zemí v EU, ovšem k porovnání využívá dluhy vládní. Vládním dluhem je v České republice myšlen celkový dluh sektoru vládních institucí, který zahrnuje půjčky, cenné papíry jiné než účasti, mimo finanční deriváty a depozita, která drží Česká konsolidační agentura. Vládní sektor ovšem, kromě státního rozpočtu, zahrnuje i státní fondy, operace Národního fondu, bývalého Fondu národního majetku, dále Podpůrný garanční rolnický a lesnický fond, Vinařský fond, apod. [31].

Státní dluh, jak jsem již v textu uváděl, je definován jako „souhrn státních finančních pasiv tvořených závazky státu, vzniklých ze statem přijatých zahraničních půjček, úvěru od bank a také vydaných dluhopisů a jiných závazků státu.“ Tedy zásadní rozdíl spočívá v tom, že státní dluh nezahrnuje žádné závazky mimorozpočtových fondů, místních rozpočtů, zdravotního pojištění a ani jakékoliv státní záruky a závazky vládního sektoru.

Z přiloženého grafu (3.4) i tabulky (3.4b) lze snadno vyzorovat, že Česká republika se nachází v evropském průměru z pohledu vládního dluhu momentálně na 8. místě. Vládní dluh České republiky v poměru k HDP ke třetímu čtvrtletí minulého roku činil 44,9 %. Oproti minulému roku ovšem došlo k navýšení o 5,1 %. Vzhledem k tomu, že z téměř celoevropského srovnání ČR obsadila příznivou osmou příčku, je důležité uvést, že šlo mezi zeměmi EU o 7. nejvyšší meziroční nárůst. Pro případné přijetí eura je nutné tento dluh udržet pod hranicí 60 %, což je momentálně i do budoucna, pokud se odhady naplní a vládní dluh dosáhne v roce 2015 na 49,2 %, reálně splnitelná podmínka [54].

Nejnižší poměr mezi vládním dluhem a HDP, který činí jen 9,6 %, momentálně drží Estonsko, na druhém straně žebříčku se ocitá celkově 5 zemí, jejichž vládní dluh překračuje 100 % HDP. Mezi tyto státy patří Řecko (152,6 %), Itálie (127,3 %),

Portugalsko (120,3 %), Irsko (117 %). V souvislosti s vládním dluhem tuto pětici uzavírá Belgie (101,6 %).

Celkový poměr vládního dluhu k HDP v eurozóně se dostal v posledním čtvrtletí minulého roku na hranici 90 %. U všech států, které jsou součástí evropské unie, dluh činil 85,1 %. Oproti 2. čtvrtletí roku 2012 se dluh v obou případech zvětšil pouze o 0,1 %. Oproti 3. čtvrtletí roku 2011 se dluh v eurozóně meziročně navýšil o 3,2 %, v EU o 3,6 %. Dle Eurostatu představovaly cenné papíry jiné než akcie v eurozóně 78,9 % v EU 80,4 % dluhu. Půjčky z celkového dluhu představují 18,3 % v eurozóně a 15,8 % v EU. Při srovnání s druhým čtvrtletím roku 2012 se podařilo 11 státům zaznamenat pokles, u 15 jejich nárůst a u jednoho státu zůstal poměr vládního dluhu k HDP stabilní [56].

Závěr

Hlavní cíl této práce bylo především analyzovat strukturu příjmů a výdajů od vzniku České republiky po současnost.

Prvním výrazným faktem, kterého jsem si měl možnost všimnout při analýze složek státního rozpočtu, byla určitá závislost příjmů a výdajů na celkovém vývoji ekonomiky v daném období. Tuto domněnku jsem si měl možnost potvrdit pomocí vypočtených korelačních koeficientů, které poukazovaly na téměř zcela přímou závislost mezi vývojem HDP a příjmů, resp. výdajů v jednotlivých letech.

Při pohledu na vývoj příjmů v letech 1997 až 1999 nebo také v období 2009 až 2012, které bylo z ekonomického pohledu méně příznivé, došlo ke zvýšení v prvním uvedeném období meziročně jen o 3 mil. Kč a v období 2009 až 2012 průměrně pouze o 1 mld. Kč. Na druhou stranu, pro ekonomicky příznivější období, např. mezi roky 2004 až 2008, docházelo k poměrně výraznějšímu meziročnímu nárůstu, zhruba o 8 mld. Kč.

Dále bych se chtěl zmínit o současné vládě, čili vládě Petra Nečase. Dle mého názoru, při snaze zachovat si stále objektivní pohled, nabývám dojmu, že současná vláda je zbytečně stále pod palbou kritiky. Vláda Petra Nečase byla jmenována 13. července roku 2010, čili v době, kdy ekonomická situace u nás byla již naplno ovlivněna celosvětovou finanční krizí a právě tato vláda, krom nejvyššího schodku v historii, se také musela vypořádat s touto nastolenou nepříznivou situací.

Když se podíváme na čísla uváděná ve Statistických ročenkách České republiky, tak od roku 2010, tedy roku příchodu současné vlády, dochází opět k rostoucí tendenci na straně příjmů a od téhož roku také k meziročnímu snižování státních výdajů. Pokud tedy budeme uvažovat, že tato vláda převzala rozpočet se saldem ve výši -192,2 mld. Kč z roku 2009 a k letošnímu roku 2013 ho dokázala snížit téměř o polovinu, na hodnotu -101 mld. Kč, lze potom mluvit o jistě výrazném zlepšení, alespoň co se týče bilance státního rozpočtu.

Dle mého názoru by v současné době jakákoliv vláda musela sáhnout k víceméně podobným opatřením, jako vláda Petra Nečase a je například zajímavé se zamyslet nad tím, jak by vládla současná vláda, kdyby byla u moci například v období konjunktury. Na druhou stranu je ovšem třeba uvést, že současné korupční aféry, pochybné státní zakázky i také špatná kontrola čerpání evropských fondů jsou problémy, které se této vládě týkají, a nesouhlas obyvatel s těmito nešvary já osobně určitě podporuji.

Při analýze státního dluhu jsem také měl možnost všimnout si mnoha zajímavých faktorů. Například vstupem ČR do Evropské unie začala naše ekonomika s emisí zahraničních dluhopisů, což od roku 2004 poměrně znatelně zvýšilo zahraniční dluh. Je třeba také podotknout, že vývoj dluhu byl vždy zcela jistě spojen především se schodkovostí rozpočtu. Zvýšení dluhu ovšem bylo také ovlivněno jevy, které se daly jen velmi těžko předpovídat, jako například povodně. V rámci státního dluhu bude jistě zajímavé sledovat v tomto i následujících letech Maastrichtská kritéria, týkající se veřejných financí. První kritérium, poměr veřejného dluhu k HDP, nacházející se pod hranicí 60 %, by mělo být dle predikce na tři roky dopředu bez problému splněno. S druhým kritériem, čili poměrem vládního deficitu státního rozpočtu k HDP, které by nemělo překročit hranici 3 %, je ovšem již delší dobu v České republice problém. Za poslední 4 roky kritérium splněno nebylo, ale již pro letošní rok 2013, a roky následující, se očekává splnění, takže s dodržení predikce touto vládou si musíme počkat minimálně na konec tohoto roku.

Česká republika při vzájemném porovnání vládních dluhů v zemích Evropské unie skončila s 8. nejnižším dluhem, vzhledem k HDP. K třetímu čtvrtletí roku 2012 v žebříčku figurovaly státy, jejichž vládní dluh překračuje 100 % HDP, ale na druhou stranu Estonsko jako jediný stát poukazoval na fakt, že s ekonomickou disciplínou lze poměr vládního dluhu k HDP stlačit pod hranici 10 %.

Práce pro mě osobně byla určitě velkým osobním přínosem již z toho důvodu, že jsem získal určitý náhled na celkový vývoj ekonomiky České republiky. Samozřejmě jsem díky analýze také dosáhl jistého přehledu ve vývoji příjmů a výdajů v daných etapách ekonomického vývoje. Dále jsem při srovnávání vládních dluhů v EU měl možnost rozšířit své informace také o vývoji ekonomik v jiných členských zemích. Tato práce pro mě byla velmi záživná a věřím, že získané informace budu schopen v budoucnu uplatnit.

Zdroje

- [1] Peková, J., *Veřejné finance, úvod do problematiky*. ASPI, Praha, 2005.
- [2] Urban, J., *Základy teorie národního hospodářství*. ASPI Publishing, Praha, 2003.
- [3] Hamerníková, B., Maaytová, A. a kol., *Veřejné finance*. 2. vydání. Wolters Kluwer ČR, Praha, 2010.
- [4] Vlček, J., a kol., *Ekonomie a ekonomika*, 2. vydání. ASPI Publishing, Praha, 2003.
- [5] Černohorský, J., Teplý, P., *Základy financí*. Grada Publishing, Praha, 2011.
- [6] Urban, J., *Teorie národního hospodářství*. 2., doplněné a rozšířené vydání. ASPI, Praha, 2006.
- [7] Židek, L. *Transformace české ekonomiky*. 1989-2004. 1. vydání. C. H. Beck, Praha, 2006.
- [8] Spěvák, V. *Transformace české ekonomiky*. Linde, Praha, 2002.
- [9] Vývoj české ekonomiky [online], dostupné z:
<http://www.czech.cz/cz/Podnikani/Ekonomicka-fakta/Vyvoj-ceske-ekonomiky>
[citováno dne 24. 1. 2013].
- [10] Velká hospodářská krize [online], dostupné z:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Velk%C3%A1_hospod%C3%A1%C5%99sk%C3%A1_krize
[citováno dne 23. 1. 2013].
- [11] John Maynard Keynes [online], dostupné z:
http://cs.wikipedia.org/wiki/John_Maynard_Keynes [citováno dne 23. 1. 2013].

- [12] Historie československých a českých státních rozpočtů od roku 1945 až do dneška [online], dostupné z: <http://www.cevro.cz/cs/cevrorevue/aktualni-cislo-online/2006/10-11/193713-historie-ceskoslovenskych-ceskych-statnich-rozpocet.html> [citováno dne 14. 2. 2013].
- [13] Ekologická daň [online], dostupné z: <http://ekodan.eu/> [citováno dne 28. 3. 2013].
- [14] Zákon o dani silniční [online], dostupné z: <http://business.center.cz/business/pravo/zakony/silnicnidan/zakon.aspx> [citováno dne 15. 2. 2013].
- [15] Ekologická daň při přepisu vozidla – týká se i vašeho auta? [online], dostupné z: <http://blog.avizo.cz/ekodan/> [citováno dne 23. 1. 2013].
- [16] Vyhodnocení plnění maastrichtských konvergenčních kritérií a stupně ekonomické sladění ČR s eurozónou [online], dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/vyhodnoceni_maastricht_2012.pdf [citováno dne 4. 3. 2013].
- [17] Kurzové rozdíly [online], dostupné z: <http://www.az-data.cz/slovník/kurzove-rozdily> [citováno dne 2. 4. 2013].
- [18] Maastrichtská kritéria pro přijetí eura [online], dostupné z: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/abc/euro/maastichstka_cs.htm [citováno dne 15. 2. 2013].
- [19] Maastrichtská kritéria [online], dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Maastrichtsk%C3%A1_krit%C3%A9ria [citováno dne 15. 2. 2013].

- [20] Definice a měření státního dluhu [online], dostupné z:
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/vrsd_definice_sd.html?year=PRESENT
[citováno dne 3. 3. 2013].
- [21] Veřejný dluh [online], dostupné z: <http://www.verejnydluh.cz/> [citováno dne 3. 3. 2013].
- [22] Státní dluh ČR [online], dostupné z: <http://www.alfafinance.cz/statni-dluh> [citováno dne 4. 3. 2013].
- [23] Český státní dluh (1989 - 2011) [online], dostupné z:
<http://www.outsidermedia.cz/Cesky-statni-dluh-1989-2011-1.aspx> [citováno dne 5. 3. 2013].
- [24] Státní rozpočet [online], dostupné z:
http://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_rozpo%C4%8Det [citováno dne 23. 1. 2013].
- [25] Rozpočtové zásady [online], dostupné z:
<http://www.finance.sk/hospodarstvo/informacie/o-statnom-rozpocte/rozpocetove-zasady/> [citováno dne 23. 1. 2013].
- [26] Spotřební daň [online], dostupné z:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Spot%C5%99ebn%C3%AD_da%C5%88 [citováno dne 23. 1. 2013].
- [27] Daň [online], dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Da%C5%88> [citováno dne 23. 1. 2013].
- [28] Struktura a vývoj státního dluhu [online], dostupné z:
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/str_vyvoj_sd.html [citováno dne 7. 3. 2013].

- [29] Vývoj státního dluhu, dluhu veřejných rozpočtů, státního rozpočtu ČR a HDP v letech 1993 – 2008 [online], dostupné z: www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=58149 [citováno dne 27. 3. 2013].
- [30] Jak vznikaly miliardy státního dluhu [online], dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/41197-jak-vznikaly-miliardy-statniho-dluhu/> [citováno dne 7. 3. 2013].
- [31] Vládní dluh, vládní deficit, státní dluh, deficit státního rozpočtu [online], dostupné z: <http://www.mesec.cz/tiskove-zpravy/vladni-dluh-vladni-deficit-statni-dluh-deficit-statniho-rozpocetu/> [citováno dne 7. 3. 2013].
- [32] Státní dluh České republiky [online], dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_dluh_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky [citováno dne 7. 3. 2013].
- [33] MF: Státní dluh ČR loni stoupl na 1,178 bilionu korun [online], dostupné z: <http://www.finance.cz/zpravy/finance/247752-mf-statni-dluh-cr-loni-stoupl-na-1-178-bilionu-korun-/> [citováno dne 7. 3. 2013].
- [34] Státní dluh 2009: Každý Čech dluží 112 tisíc korun [online], dostupné z: <http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/penize/clanek.phtml?id=657442> [citováno dne 28. 3. 2013].
- [35] Vývoj daňové soustavy v ČR [online], dostupné z: <http://ucetnictvi-mzdy.studentske.cz/2008/10/vvoj-daov-soustavy-r.html> [citováno dne 12. 3. 2013].
- [36] Státní rozpočet České republiky [online], dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/St%C3%A1tn%C3%AD_rozpo%C4%8Det_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky [citováno dne 12. 3. 2013].

- [37] Daň z příjmů právnických osob [online], dostupné z:
<http://dumfinanci.cz/clanky/4509-dan-z-prijmu-pravnickych-osob/> [citováno dne 12. 3. 2013].
- [38] Schodek státního rozpočtu se meziročně snížil o o více než 40 mld. Kč [online], dostupné z:
http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/tiskove_zpravy_75659.html?year=2013 [citováno dne 27. 3. 2013].
- [39] Makroekonomický vývoj České republiky v období 1997 – 2006 [online], dostupné z: <http://www.cers.tuke.sk/cers2007/PDF/Burianova.pdf> [citováno dne 22. 3. 2013].
- [40] Trendy ekonomického růstu v České republice [online], dostupné z:
<http://www.univ.rzeszow.pl/pliki/Zeszyt14/17.pdf> [citováno dne 22. 3. 2013].
- [41] Odborníci: Česká ekonomika nevyhnutelně míří do recese [online], dostupné z:
<http://byznys.ihned.cz/c1-35642780-odbornici-ceska-ekonomika-nevyhnutelne-miri-do-recese> [citováno dne 22. 3. 2013].
- [42] Česká ekonomika se letos vrátila o dva roky zpět [online], dostupné z:
<http://www.podnikatel.cz/clanky/ceska-ekonomika-se-letos-vratila-o-dva-roky-zpet/> [citováno dne 22. 3. 2013].
- [43] Ekonomika 2011 : hladké přistání [online], dostupné z:
[http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/D60042BDEA/\\$File/1804120430_31.pdf](http://www.czso.cz/csu/2012edicniplan.nsf/t/D60042BDEA/$File/1804120430_31.pdf) [citováno dne 22. 3. 2013].
- [44] Makroekonomický vývoj v roce 2007 [online], dostupné z:
http://www.kb.cz/file/u/about-bank/investor-relations/annual-reports/annual-report-2007/cz/makroekonomicky_vyvoj.html [citováno dne 25. 3. 2013].

- [45] Ekonomická krize od 2007 [online], dostupné z:
http://cs.wikipedia.org/wiki/Ekonomick%C3%A1_krize_od_2007 [citováno dne 25. 3. 2013].
- [46] Národní ekonomická rada vlády – Závěrečná zpráva [online], dostupné z
<http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/zaverecna-zprava-NERV.pdf> [citováno dne 25. 3. 2013].
- [47] Česká ekonomika v roce 2010 rostla o 2,2 % [online], dostupné z:
<http://www.finance.cz/zpravy/finance/301497-ceska-ekonomika-v-roce-2010-rostla-o-2-2-/> [citováno dne 25. 3. 2013].
- [48] Česká ekonomika loni oslabila o 1,2 procenta, nejdelší recese pokračuje [online], dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/vyvoj-ceske-ekonomiky-v-roce-2012-dmw-/ekonomika.aspx?c=A130311_092817_ekonomika_spi [citováno dne 26. 3. 2012].
- [49] Česko zažívá nejhorší recesi v historii [online], dostupné z:
<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/218489-cesko-zaziva-nejhors-recesi-v-historii/> [citováno dne 26. 3. 2013].
- [50] Vývoj české ekonomiky v roce 2010 [online], dostupné z: http://www.apic-ak.cz/data_ak/11/a/CSUVyvojCZeko2010.pdf [citováno dne 26. 3. 2013].
- [51] Silná koruna krátí státní příjmy z privatizace [online], dostupné z:
http://ekonomika.idnes.cz/silna-koruna-kрати-statni-prijmy-z-privatizace-fr9-/ekonomika.aspx?c=A020408_213727_ekonomika_was [citováno dne 26. 3. 2013].
- [52] Schodek státního rozpočtu loni činil 101 mld. Kč, méně než plán [online], dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/schodek-statniho-rozpocet-loni-cinil-101-mld-kc-mene-nez-plan/884083> [citováno dne 27. 3. 2013].

- [53] Konečný účet za rok 2012: Státní dluh se zvýšil o 168 miliard korun [online], dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/zpravodajstvi/c1-59099650-konecny-ucet-za-rok-2012-statni-dluh-se-zvysil-o-168-miliard-korun> [citováno dne 27. 3. 2013].
- [54] ČR má osmý nejnižší dluh v EU, ten však roste [online], dostupné z: <http://www.financninoviny.cz/zpravy/cr-ma-osmy-nejnizsi-dluh-v-eu-ten-vsak-roste/892399> [citováno dne 28. 3. 2013].
- [55] Veřejné finance [online], dostupné z: <http://managment-marketing.studentske.eu/2008/07/veejn-finance.html> [citováno dne 6. 4. 2013].
- [56] STATISTIKA: Vládní dluh eurozóny a EU zůstal ve 3. čtvrtletí 2012 téměř beze změny [online], dostupné z: <http://www.cebre.cz/cz/archiv-zprav/zprava-5936/> [citováno dne 29. 3. 2013].
- [57] The global debt clock [online], dostupné z: http://www.economist.com/content/global_debt_clock [citováno dne 31. 3. 2013].
- [58] Obecná databáze Eurostatu (česká verze) [online], dostupné z: <http://apl.czso.cz/ode/index.htm> [citováno dne 29. 3. 2013].
- [59] Kurzové rozdíly z přepočtu majetku a závazků na straně nákladů – technický účet k životnímu pojištění [online], dostupné z: <http://apl.czso.cz/iSMS/ukazdet.jsp?fpismo=K&fid=2490> [citováno dne 3. 4. 2013].
- [60] Státní, vládní, veřejný dluh – vymezení pojmu [online], dostupné z: <http://www.ptejteseknihovny.cz/uloziste/aba006/statni-vladni-verejny-dluh-vymezeni-pojmu> [citováno dne 4. 4. 2013].